

Словото

СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ, ОСНОВАН 1913 г. С ПОЧЕТЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВАН ВАЗОВ

ЛИТЕРАТУРА, ИЗКУСТВО, ОБЩЕСТВО

ДНЕС

Абонамент

Всеки месец до 15-о число на 2018 г., във всяка пощенска станция, можете да се абонирате за вестник „Словото днес“:

за 1 месец - 4 лв.

Каталожен № 115

15 бр. (904), 19.4.2018, година XX - 1,00 лв.

Иван Гранитски

Талибани-постмодернисти и други финтифлюшки

1.

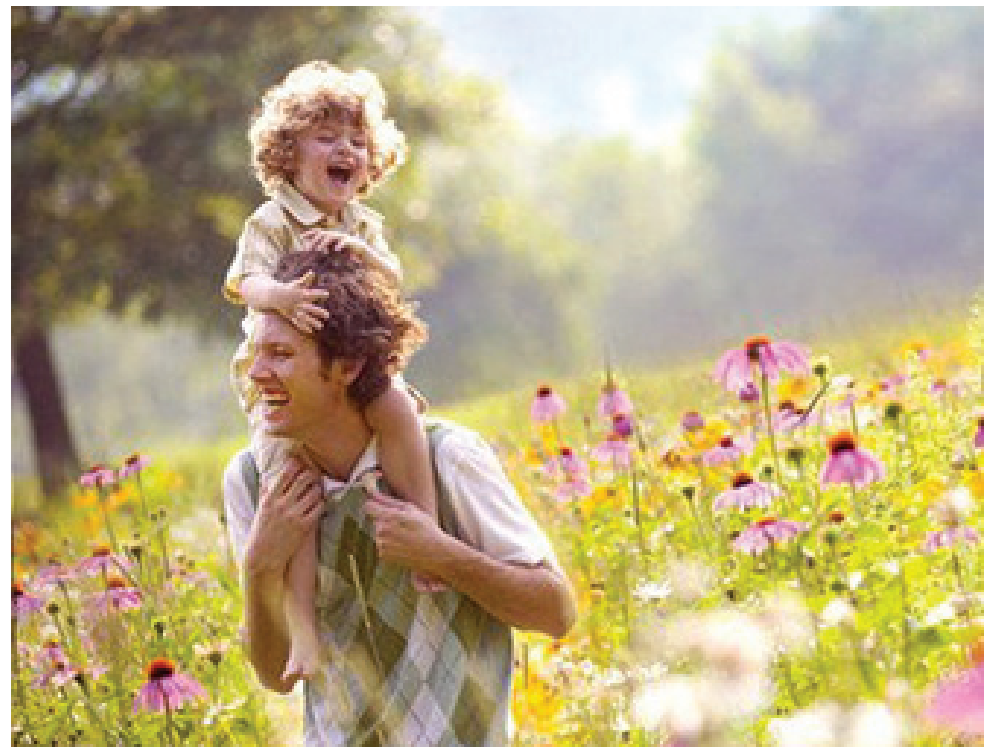
Статията на Панко Анчев „Тридесетгодишната война в литературата“ разбуни позадрямата ни литературна общественост. Причините за постоянно спадащия интерес на широката публика към литературните дразги, крамоли, скандали и разправии – дали около връчването на някоя награда, дали около нечие засегнато и пренебрегнато авторско честолубие, са много и не е тук мястото да ги обсъждаме. Но поне една основна причина, според нас, задължително трябва да изтъкнем. Става дума за съзнателното смазване на литературната и художествената критика, за убийството на редица периоди

издания – списания, вестници, алманаси и пр., които не само следяха професионално развойния литературен процес, но и се грижеха за обективния и сериозен подход към естетическата йерархия на ценностите.

Разбира се, образованият читател знае, че литературната и художествената критика, тълкувани в най-широк смисъл, са във висша степен отворени към обществените процеси, към социално-политическите тенденции. Още повече когато иде реч за периоди на драматични социални трансформации и пертурбации. А тъкмо такова е времето, в което живеем. Резките социални промени и сътресения в България и в света през последните тридесет години доведоха до промяна в ценностната ориентация на нашето общество, на естетико-художествените парадигми, както и до опити за кардинална преоценка на историческото ни наследство. Главно политически са мотивирани нескончаемите опити за подмяна на хилядолетния цивилизационен избор на Отечеството. Преориентацията ни от сателит на бившия Съветски съюз и разпадналата се соцсистема към САЩ и страните от Европейския съюз бе

съпроводена от нескончаеми и все по-груби атаки към Православието. Да припомним ли думите на Бжежински, че национализмът е последното убежище на комунизма? И в контекста на това изказване в редица книги или статии се провежда масирана атака срещу Православието. Ние знаем, че това е продължение на хилядолетна конфронтация на западните страни срещу държавите, изповядващи Православието.

Въпросът е защо българските политици (с малки изключения) не знаят или не искат да разберат пагубните последици от тази война. Когато ни втръсват от сутрин до

здравч с говорене и баялдисване за смяна на цивилизационния избор на България, замислят ли се, че именно Светата православна църква ни е спасила от изчезване и пълна денационализация през времената на близо 170-годишното византийско владичество и петстотингодишното османско робство? Очевидно не се замислят и съвършено нехаят. Затова не само допуснаха, но инспирираха и поощряваха чудовищния църковен разкол през 90-те години на миналия век. Могъщи западни централи даваха мило и драго да се отслаби БПЦ, да се обругаят нейните висши йереи, защото в отсъствието на сериозна държавност единствено вярата, респективно църквата като организация с хилядолетен опит, поддържа оцеляването на българския народ и идентичност. И вече години наред депутатите от няколко български парламента си правят оглушки на предложенията на Светия синод за въвеждане на час по вероучение в средните училища. Във време на нравствено разтление и все по-нарастващото насилие в българското общество часът по вероучение би бил душеспасителен.

Мечтата на трабантите на разтлението бе не само преориентацията на България от СИВ и Варшавския договор към Европейския съюз и НАТО, но и радикално да сменят нейния хилядолетен цивилизационен избор – първоначално ерозия и отслабване на православната църква, а после ако е възможно и смяна на кирилицата с латиница. Даже един български президент озвучи идеята в публичното пространство и награди с висше държавно отличие едно кронщайнерче, адепт за тази промяна.

На стр. 6

Камелия Кондова

НЕДЕЛЯТА, КОЯТО БЕШЕ В ПОНЕДЕЛНИК

Насред потопа – спасителна суша.
(Крача до мъжка риза.)
Чува се даже, ако се вслушаш –
Смирненски кашля наблизко.

А аз – виновна, че съм щастлива,
топля ръка – в ръката.
(Откак се помня, все си отивам –
на приказката в средата.)

Сега не искам. Сега е важно,
че е небрежно прашна,
че е любов (хем високоетажна),
обаче Смирненски кашля.

Кашля така, че гърдите ми стяга.
И ми издишва победите.
Към моето щастие ръце протягат
и на Гаврош братовчедите.

Аз не умея да съм щастлива
сред изранени длани.
Но... ако искаш, не си отивай.

И... най-добре... да останеш.

Поезия —
стр. 1, 8, 9, 15

Проза —
стр. 3, 11, 13

Критика
и публицистика —
стр. 3, 4, 5, 6, 7,
10, 12

Дискусията по жизненоважни проблеми на обществото в контекста на българската литература бе открита със статията на Панко Анчев „Трийсет години война в литературата“, отпечатана в бр. 11 на в. „Словото днес“. Последваха публикации, които продължиха и разшириха темата – Иван Странджев, проф. Чавдар Добрев, Петър Велчев и др. Обнадеждени от този отклик, доказващ, че преодолените „натрупани мълчания“ са израз не само на естетически, но и на мирогледни, същностни теории и практики в съвременната словесност, приканваме за широко участие в повдигнатите с публикуваните статии полемични въпроси. Ще се радваме, ако по тях вземат отношение на страниците ни и нашите опоненти, независимо от изразеното в „Литературен вестник“ становище на Пламен Антонов, че всеки би следвало „да си копае своята градинка“ в скъпото на сърцето му издание. Защото в диалога се ражда истината. Излезлите до момента материали могат да бъдат прочетени в ел. версия на вестника ни в сайта на Съюза на българските писатели.

„СД“

МОТО-РФОНЕ

Срещи, събития, книги

В Благоевград

• В Регионалната библиотека „Димитър Талев“ гостува поетесата Мария Донева, която представи своята тринадесета поред поетична книга „Любовта идва“. За нея говори Красимира Кацарска.

• В библиотеката на читалище „Никола Вапцаров-1866“ председателят на Творческо обединение „XXI век“ Красимира Кацарска представи книгата на Мариана Еклеския „Откровения върху библейското Откровение“ с подзаглавие „Конфликти и гласове на надеждата XX – XXI век“.

• В читалищната библиотека се проведе среща с Иван Митов, който представи си поетичните си книги „Октомврийски рози“ и „Птиците летят по две“. Голямата тема за вечните библейски послания породи задълбочена дискусия. Бяха припомнени текстовете-предтечи на Соломон и на Йов, на Исус и на евангелистите. Прави впечатление, че все повече автори навлизат в дълбоките води на Библията, за да преоткрият екзистенциалните истини за живота и любовта.

• Евгения Йорданова чества своя 65-годишен юбилей в голямата зала „22-ри септември“ на община Благоевград. Водещ на вечерта беше телевизионната журналистка Силвия Домозетска. За творчеството на Евгения Йорданова говори поетът Димитър Христов. Слово за новата книга на авторката „Аз съм тук“ изнесе Красимира Кацарска. Приветствени адреси имаше от председателя на НЧ „Никола Вапцаров-1866“ Васил Новоселски, от Творческо обединение „XXI век“, от Сдружението „Ние, жените“, от община Благоевград. Разкази от книгата поднесе артистът Петър Кьосев.

• В зала „Проф. Иван Попов“ на ТО на НТС – гр. Ямбол се състоя премиера на книгата „7-ма бойна мотострелкова дивизия“ от Лазар Новаков. Творческата вечер бе открита от инж. Ангел Ангелов, управител на ТО на НТС, гр. Ямбол. Актьорът Кольо Пехливанов прочете интересни откъси от спомените на полк. Лазар Новаков. Книгата бе представена от нейния редактор, литературният критик Димитър Бечев. В залата присъстваха офицери и сержанти, свързали живота си със 7-ма МСД, граждани, общественици, дейци на културата и образованието. В срещата взеха участие о.з. ген. майор Тодор Тодоров и бригаден генерал Никола Славев, бивши командири на 7-ма МСД. Поздравления към автора отправиха о.з. подп. Иван Тодоров, председател на Регионалния съюз на СОСЗР, гр. Ямбол, о.з. полк. Диньо Вълчев, Петър Радев и издателката на книгата инж. Виолета Димитрова. Лазар Новаков разказа вълнуващи епизоди от учебния и бойния път на дивизията през годините, историята около написването на книгата и раздаде множество автографи. Водещ на вечерта бе зам. председателят на РС на ОСЗР и председател на Дружеството на писателите в Ямбол Тенко Тенев.

• На 12 април т.г. отново отвори вратите си утвърждаващият се сред четящата публика в столицата Литературен салон „Лега 10“. На сбирката издателство „Захарий Стоянов“ представи новото издание на „Безсънници“ на Пейо К. Яворов. Книгата на Яворов излиза като премия на списание „Библиотека“ – 1906-1907 г. Това е втората му стихосбирка, която окончателно проправя пътя на модерната българска лирика. Символистичната поезия на Яворов – метафизична, пропита с дълбок скептицизъм и прозрения за вечните въпроси, „...що никой век не разреши“ променя радикално българското литературно мислене и налага нов начин на писане. В изданието на „Захарий Стоянов“ е поместена статия на знаменития литературен критик Владимир Василев. Негови са думите: „И когато в безсънен час ви измъчват съмнения и въпроси, отворете Яворовите песни – може би ще намерите един отговор. Яворовата поезия е мълниеносна. Тя ласкае и плаши. Може да хвърли в безнадеждност – и пак чрез нея да ви изнесе на крилете си. Тя

калява еднакво и в победите, и в пораженията.“

Покани

• На 19 април (четвъртък) от 18.30 на камерна сцена „Ъндърграунд“ при НЧ „Славянска беседа – 1880“ ул. „Г. С. Раковски“ № 127 ще се състои премиера на новата поетична книга на Валентина Михайлова „Разпънатата душа“. Слово: Ивайло Диманов и Иван Есенски. Музика: Михаил Шишков – баща; поетичен рецитал: Анна Петрова. Водещ: Евелина Стефанова

• На 24 април т.г. от 18.00 ч. в къщата-музей „Петко и Пенчо Славейкови“, ул. „Георги С. Раковски“ 138, ще се състои премиера на новата книга с къси разкази от цикъла „Любовни лекарски истории“ – „За сърцата що се любят“ от д-р Тотко Найденов. Книгата ще бъде представена от Елена Алекова. По желание присъстващите поети и поетеси може да поздравят автора със свое любовно или еротично стихотворение. Заповядайте да се забавляваме.

• На 26 април (четвъртък) от 17.30 часа в галерия-книжарница „София-прес“ на ул. „Славянска“ 29 ще се състои юбилейна вечер на Людмила Григорова. Боян Ангелов ще представи книгите „Димитър Димов: La femme moderne. Български и европейски паралели“ и „Малка семейна сага“. За нейното творчество ще говори литературният критик Константин Еленков. В програмата ще участват цигуларите Йосиф Радионов и Ангел Станков, както и издателят на книгата Пламен Анакиев.

• На 12 април в галерия-книжарница „София-прес“ се състоя премиера на две критически книги на Никола Иванов, посветени на съвременната българска литература. За литературно-критическото творчество на Никола Иванов говори поетесата Валентина Радинска. Изказване направи Николай Милчев. Никола Иванов разказа спомени и случки от срещите си с български поети и писатели, намерили място в своеобразното му „подреждане на балната зала“ и сподели творческите си намерения относно следващото издание от поредицата.

Международен ученически конкурс „Заедно в XXI век“

Фондация „Устойчиво развитие за България“ съвместно със Синдиката на българските учители, Съюза на българските писатели, Съюза на българските журналисти, Националния дворец на децата, Сдружение „Български антифашистки съюз“, Федерацията за приятелство с народите на Русия и ОНД, Сдружение на приятелите на Русия „Ал. Невски“, Национално Движение Русофили, Форум „България – Русия“, Дружество „Найден Геров“, Федерация „Съюз на съотечествениците“, Руския културно-информационен център, Съюза на приятелите на България – Москва, Санаторно оздравителен комплекс „Камчия“ ЕАД, с подкрепата на Министерството на образованието и науката и под патронажа на Посолството на Руската Федерация в Република България организира за учебната 2017/2018 г. **Международен ученически конкурс „Заедно в XXI век“, чиито теми са:** „140 г. от Руско-турската освободителна война (1877-1878г.) – освобождението и възстановяването на българската държавност“ и „По пътя към Победата. От историческите битки към историческата Победа – Победата при Сталинград (февр.1943г.) и Курската битка“. **Конкурсът е за** рисунки, песни, стихове, есета, реферати и медийни презентации – на български или на руски език в три възрастови групи: I – IV клас, V – VIII клас, IX – XII клас. **Приемат се за участие и творби** на български деца, които живеят или учат в чужбина, както и на деца от други държави. Участието е индивидуално. **Могат да се използват информационни източници. При рефератите трябва да бъдат посочени използваните източници.** Рисунките са без жанрови ограничения (препоръчителен размер на рисунките – 1/4 кадастрон). Песните се изпращат на диск, придружен с текст и музикална партитура. Оценява се индивидуално творчество – за музика и текст. Могат да използват специфичните средства на реферата, есето, стиховете, мултимедията, музиката, рисунката. Всеки участник може да се представи с няколко творби. Стимулира се участието на български ученици с творби на руски език. Всички творби за участие да бъдат придружени с данните: трите имена на автора, държава, възраст, точен адрес и телефон; училище (извънучилищно звено), телефон, електронен и пощенски адрес на учебното заведение; име на научния ръководител, телефон на ръководителя. Препоръчително е текстовете материали да бъдат и на електронен носител.

Награди: На отличените ще бъдат връчени грамоти и предметни награди в Руския културно-информационен център. Победителите ще бъдат уведомени по електронна поща и с писма чрез РУО на МОН, а информация за резултатите от конкурса ще бъде публикувана във вестниците „Учителско дело“, „Русия днес“, „Жарава“ и на сайта на Националния дворец на децата, Синдиката на българските учители, Руския културно-информационен център. Разходите за пътуването до София са за сметка на участниците. Грамотите на победителите, които не могат да присъстват на награждането ще бъдат изпратени по пощата.

Писмените работи, записите на песните, рисунките не се връщат. Организаторите запазват правото си да публикуват най-добрите творби в печатни издания, да издадат диск с най-добрите песенни и музикални творби, да използват най-добрите рисунки за организиране на изложби с тях в България и в други държави, участници в конкурса. Творбите се изпращат до **10 май 2018 г.** в Националния организационен комитет на адрес: Руския културно-информационен център. За конкурса „Заедно в XXI век“. Фондация „Устойчиво развитие за България“ ул. „Шипка“ № 341504 гр. София. Телефони за връзка: Фондация „Устойчиво развитие за България“ – тел. 02-9584973 моб. тел. ++359- 896719620, 0895546578, E-mail: zaedno_21vek@mail.bg Национален дворец на децата: ++359- 02 9202317; Вестник „Учителско дело“: ++359-02 9813528

Дело на Кирил Момчилов и Никола Великов, „Памет за поета Янаки Петров“ е от онези редки книги, които ни връщат забравеното и дават нови небеса на запомненото. Тя е побрала наред със спомените на приятели и познати, на критици и любители на поезията и стиховете от незабравимия Янаки Петров.

Янаки Петров

МЕЧ

Най-чистият макар да си
и много мъдър при това –
и върху своята глава
Дамоклевиет меч виси.
Той с косъм вързан е нарочно.
Палачът твой е съвестта.
Тя чака първата лъжа...
А мечът ще удари точно!

Колектив, „Памет за поета Янаки Петров“, „ЦЕН“ ООД, С., 2018 г.

Словото

„Словото днес“ - издание на Съюза на българските писатели, основан 1913 г.

Адрес на редакцията: 1000 София, ПК 608, ул. „6 септември“ 35, тел. 02/987-38-96

E-mail: slovotodnes@abv.bg

Сайт на СБП: sbp.bg

Главен редактор: Надя Попова
Редактор: Иван Есенски
Графичен дизайн: Виолета Станиславова

Дежурен редактор: Иван Есенски

Редакционен съвет:
Боян Ангелов, председател
Анжел Вагенщайн, Драгомир Шопов,
Елка Няголова, Иван Гранитски, Панко Анчев, Петър Анастасов, Петър Андасаров, Светослав Нахум, Чавдар Добрев

Сметка за превеждане на суми за членски внос, дарения, реклами и др.:
Сдружение „Съюз на българските писатели“
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК
IBAN:BG 85UNCR
76301008126403
BIC: UNCRBGFS

Редакцията на вестник „Словото днес“ не приема текстове на пишеща машина. Приемат се само материали, които не надхвърлят 10 000 знака, изпратени на електронния адрес. Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

КОРЕСПОНДЕНТИ:

Благоевград - Красимира Кацарска, 073/59-02-84; Бургас - Роза Боянова, 0895/ 506 211; Варна - Станислав Пенев, 0878/ 63-22-69; Велико Търново - Георги Н. Николов, 0879/ 26-50-03; Видин - Ненчо Славчев, 0885/70-87-03; Димитровград - Петко Каневски, 0878/ 66-40-52; Карлово - Красимир Власев, 0882/ 41-04-19; Лом - Юлий Йорданов, 0885/ 27-10-77; Плевен - Лалка Павлова, 0878/95-35-99; Пловдив - Диана Павлова, 0896/38-76-64; Разград - Димитър Петров, 0896/ 08-64-12; Русе - Анита Қоларова, 082/58 89 09; Сандански - Мария Маринова, 0893/ 68-76-60; Ст. Загора - Йордан Атанасов; 0888/ 79-01-35; Хасково - Ели Видева, 0898/ 59-19-49; Ямбол - Димитър Бечев, 0878/ 29-48-02; Рада Добрянова - кореспондент от Швеция.

Сага, която вече става досадна

Петър Велчев

Бях се зарекъл да не участвам в литературни полемки – не защото може някой и да ме намрази, а просто не вярвам в ползата от тях. В културните страни дискусиите могат да повлияят

върху развоя на литературата, а у нас най-често са част от литературния бит, който е петимен за интриги и скандали.

И все пак приех поканата да кажа няколко думи за шумотевицата около връчването на наградата „Иван Пейчев“ на Петър Чухов. Съюзът на българските писатели е имал достатъчно основания да смята, че пародиращите, профаниращи, бих казал келешки текстове на Чухов „Логично“ и „Шие Райна Княгиня“ са в противоречие с духа на Иван-Пейчевата поезия – ясна, категорична, артистична, но не и фриволно-провокативна! А пък соросоидните формации у нас нададоха нечуван вой в „защита“ на автора и злополучните му стихотворения и дори преминаха в настъпление.

Че как иначе! Ще пропуснат тия пишман културтрегери да подкрепят поредното издевателство с национални ценности. Нали точно такива както тях изхвърлиха от учебниците Ботеви и Вазови творби, участват в преиначаване на българската история и прочие „подвизи“ в полето на науката. Малко ли бяха поругаваните напоследък нравствени, художествени и всякакви ценности?

Шумотевицата около тая пуста награда вече е дразнеца. Органът на СБП „Словото днес“ в няколко броя помести мнения на именити писатели и критици по повод скандалното награждаване. Същото направи през февруари и в „Стандарт“. А пък откровено соросоидният „Литературен вестник“ в бр. 11 от 21-27 март т.г. пуна на няколко страници „анкети“ с двадесет литератори. Да не говорим, че анкета се прави само за значими събития, но и цялата тази канонада е всъщност сбор от заклинания и проклятия срещу „нечистата сила“ на тоталитарното минало. Един от тия автори (П. Антов) дори се опитва, не дотам сполучливо, да проявява остроумие по адрес на писателския вестник, пишешки: „Словото днес“, или по-скоро „вчера“, или по-скоро отпреди половин век, отпреди новата ера“. Плак добре, че не се е разпрострял чак до палеолита!

От имената на въпросните литератори барем половината са известни само на своите родители и на редакторите на вестника. Като зная как стават у нас тия работи, не е чудно авторите да са подбирани специално за целта. А самите те са решили, че не е вредно да ти прочетат името онези, които не са го чували. Не прави чест на Чухов, че в разгара на скандала той, който е страна в спора, се включва в него с пространно интервю (в същия вестник). Отгоре на всичко, в предаването „Свободна зона“ на телевизия „Европа“ на 30 март т.г. Чухов води почти едноточасов разговор, в който се мъчи да теоретизира по повод на наградата. И най-вече дава възможност на водещия Георги Коритаров, един от най-злостните манипулатори на общественото мнение, да умува по проблеми и факти от литературната ни история, за които и хабър си няма.

Явно е, че целта на организаторите е не толкова да бъде изтъкван Чухов, кол-

кото да се прокламират за кой ли път скрижалите на прословутия постмодернизъм, който ни дойде до гуша! Затова в споменатия брой на вестника можем да прочетем, че П. Чухов е „един от най-добрите съвременни български поети“, „оригинален талант“, автор на „великолепна книга“ и дори, представете си, „учител на младите“ (това го казва издателката на книгата).

Не липсват и курйози. Например, че стиховете на Чухов били „форма на поетическата галантност“, а тази галантност се изразявала в „умението му да се движи заедно (?) с литературата, да изменя почерка си, да го усъвършенства, без да се изгуби в него“. Същата авторка (А. Лазарова) нарича Чухов „деликатния резец (?) на личното и националното, малкото и голямото“ и т.н. Какво ще да е това мало и голямо, дето го „реже“ Чухов, не става много ясно...

И за какво е цялата тая сага, която вече става досадна? За някаква си награда. И даже не е важно каква е, важното е да е награда и да я получиш. Напоследък у нас кой ли не получи награда? Спомням си, че още преди години, когато наградоманията у нас вече се беше развихрила, пунах епиграмата:

*Сърбежът за награди щом пощури те
и се усетиш кандидат за слава,
ти първом разузнай кои са в журито
и знай: приятел в жури се познава.*

Освен всичко друго, сещам се, че на времето именно наградата „Иван Пейчев“ беше учредена от един (покоен вече) наш стихотворец, само за да може да номинира себе си и, разбира се, я получи. Има подобни случаи и с други провинциални награди, но за това – друг път.

А има и нещо особено важно, с което може би трябваше да започна. Вниманието на кажи-речи всички взели отношение към казуса, които успях да прочета, бе съсредоточено върху двата Чухови текста „Логично“ и „Шие Райна Княгиня“. СБП ги критикува, хората около „Литературен вестник“ ги отстояват, като докарват вода от девет дърета. Сигурно не съм запознат с цялата, вече доста обемиста „книжнина“ по въпроса, но никъде не зърнах някой да каже нещо за самата книга. Наградата „Иван Пейчев“ не е за цялостно творчество, а за конкретна стихосбирка. Човек добива впечатление, че малцина са я чели, а един от участниците в анкетата (Вл. Донев) направо си признава, че не я е прочел. Кое не му пречи да има мнение. А членовете на журито дали са я чели?

Прочее, журито явно се е поддало на лобирание от онези, решили на всяка цена да пробутат своя човек, своя кандидат. И както пише проф. Мирослава Кортенска, на кмета на Шумен „му се налага да отговори защо дава 3 000 лева награда на този поет-модернист Чухов?“ И заключава: „Дали гражданите на Шумен са съгласни такъв човек да взима тия пари от техните данъци, а децата им да четат подигравките на наградения?“ (в „Уикенд“, бр. 14, ат 7-13. 10.2018)

Направих си труда да прелистя Чуховата книга, та поне да разбера за какво става дума. Имаме работа с типични напъни за постмодернистично писане, следващо, разбира се, чужди образци и в тая смисъл – епигонско. Главно изискване е: колкото по-шантаво пишеш, толкова по-добре! Трудно ми е да се съглася с моя добър приятел проф. Симеон Янев, който си служи с термина

„експериментална поезия“. Експериментатори бяха френските сюрреалисти и поети като В. Хлебников и Вл. Маяковски. А какви експерименти могат да бъдат едни колкото кратки, толкова и безсмислени текстове, като:

*Малък параклис.
Отсреща казино.
Залагам
на Бог.*

Или:
*Правя фасове
отговаряше,
когато го питат
какво умее.*

Или:
*В ръката на слепеца
камък.*

Или:
*Тя изтрива червилото
с един облак.*

Уважаеми читателю, не мисли, че съм подредил откъси от различни стихотворения. Не! Цитираните текстове представляват цели творби, някои от които си имат дори и заглавия. Все от същия сорт дренки са и: „Къде е Бог?“, „До сутринта“, „Снимка“, „Полунощ“, „Уикенд“, „Вечеря“, „Коренна промяна“ и др. Само генетически, пардон, естетически увредени хора могат да охкат и да ахкат на подобни безвкусици. А какво да кажем за самото заглавие на сбирката: ADDICTED? Що за „кръвосмешение“ между кирилица и латиница, между български и английски? Що за претенциозно предизвикателство, а накратко казано – дивотия?

По-скоро за да бъде обективен, а не поради някакъв особен възторг, ще кажа, че има в книгата и по-читави, по-нормални неща като „Взаимно“, „Как бързо възмъжава...“, „Ела с мен в ХУ век“, „Тази която викаше“, „И тази нощ“, „Трябваше да напишат...“, „Събирам пера...“ и др.

Пакостната деятелност на всички тия постмодернизми, неолиберализми и какви ли не още доктрини е, че се промиват мозъците на недоузрели пишещи хора и така биват окуражавани тяхната самонадеяност и безотговорност към художественото слово. А пък във всички без изключение периодични издания липсва каквато и да е сериозна литературна критика. Вместо нея – хвалебствени статийки за книги и автори – наши приятели, или за юбиляри (пак наши приятели). С една дума – реклама, надянала доспехите на оценъчна дейност. Не си спомням в нашата критика да се е лял толкова шербет за Сульо и Пульо, нито пък толкова възклициания за щяло и нещяло.

Цялата история с наградата „Иван Пейчев“ е някак трагикомична, защото поетическите възможности на г-н П. Чухов са доста скромни, но затова пък са огромни литературно-политическите амбиции на хора, строили се в бойни редици зад неговия гръб.

И човек неволно се пита: нашият литературен живот до такава степен ли не е еволюирал за един век, че за него все още е валидно казаното от Гео Милев през 1924 година: „... поезия, която никога не интересува, никого не затрогва, защото се пише лесно: епигонска поезия, и затова излишна. Излишната епигонска поезия получава премии за насърчение, вместо да бъде забранена с декрет... в интереса на литературното развитие“ („Пламък“, г. 1, №1).

Впрочем, на Гео Милев, когато е писал тия редове, не е могло и през ум да му мине, че някога един естраден певец и текстописец може да получи Нобеловата награда... за литература! Ала неотдавна и това се случи.

Гео Милев

• Днес изкуство и култура са самата борба за възможността да съществува изкуство и култура.

• Обаче: изведено от подсъзнание в съзнание националното чувство става национализъм, патриотизъм – а с него художникът няма работа. Тъй както: изведено от подсъзнание в съзнание половото чувство става порнография, а с нея изкуството няма нищо общо.

• Тираните са винаги меценати на изкуството. Първата необходимост в двореца на всеки тиран е бил – шутът.

• Лондон вече съм го обиколил почти целия. Впечатленията ми: ужас: Америка! трясък, спекула, хлад, студ, пари, алч, мизерия, каквато в Германия все пак няма и пр.

• Тук изпращам едно пианско стихотворение от Рихард Демел като подарък и спомен от мен за жителите (пияниците) на Yellow Hall, ако не се е разтурил вече: да си го турят в рамка и да си го окачат на стената.

• Нещастieto ми беше там именно, че изпаднах без моя воля в ръцете на хора прости, неуки и сурови

• Реалността излезе много мощна, отколкото можеше да се вярва...Реалността фрази не търпи и на най-големите фразьори най-зле отмъщава: избалаква им очите...

• Ако срамът не беше такава голяма рядкост в тая земна юдол, Негово Величество Всемирното Парвеню не би избрало България за своя постоянна резиденция.

• Ний преценяваме днешната епоха, годините, които живеем, като епоха на всеобщо преоценяване – за цялото човечество – епоха на ликвидирание с много неща, които до днес са били благо, гордост и светиня.

• Но все пак: всяка тирания – колкото и черна да е тя – е само една черна запетая в историческото развитие на човечеството; никога точка.

Фалшивият гастрол на българския постмодернизъм

Чавдар Добрев

Продължение от предишния брой

Първо, абсолютно мнозинство от истинските майстори на перото, възприели новия „полъх“, бяха и са класически представители на реализма и на

критическото му жило в периода на социализма, те се отнасяха с огромно уважение към традициите на Йовков или Елин Пелин, черпеха с пълни шепи от културните ни наследства, без да прибегват до крайните изразни средства на модернизма.

Второ, извън идейното си преобразование след 1989 г. дотогава те се изявяваха като интелектуалци с леви убеждения, които в едни от случаите прославяха социалистическата идея, в други я подлагаха на критика. Въобще у нас, в отличие от други източноевропейски страни, идейните дискусии и противопоставянията на властта до 1989 г. се реализираха от хора с леви убеждения, от бивши политзатворници, партизани, членове на нелегалния РМС, от национално ангажирани писатели. Този вид взаимоотношения се запазваха и на равнище партийна и държавна йерархия. Така например аз съм свидетел на направеното от Георги Джагаров за реабилитацията на Далчев, както и за справедливата висока оценка на белетристиката на Емилиян Станев. Романът „Хайка за вълци“ от Ивайло Петров бе отричан рязко от съветника на Тодор Живков, поета Димитър Методиев като вреден в идейно отношение, с препоръка да не се публикува. В същото време друг партийен деец, в лицето на Георги Йорданов, кандидат-член на Политбюро и министър на културата, се застъпваше за крупното произведение, обяснявайки на първия държавен и партийен ръководител, че ще последва втора част на „Хайка за вълци“, в която партийната истина ще възтържествува – аналогията е с „Тихия Дон“ на Шолохов. Кой знае дали Живков толкова се е трогнал? Но факт е, че той даде картбланш за отпечатване на романа, така както преди години връчи „пътен лист“ на такива новаторски пиеси като „Римска баня“ от Станислав Стратиев и „Човекоядката“ от Иван Радоев.

Трето, ако погледнем от дистанция ще видим, че гореспоменатите писатели създават реалното си творчество през десетилетията на социализма, че това творчество принадлежи на социалистическата литература, знак е за дълбоки лични и обществени настроения, за атмосферата, проблемите и степените на толерантност и цензура през онези години. На 10 ноември тези писатели бяха вече с оформен творчески профил! За техния светоглед и психически под-

буди, за духовните им тежнениа и вътрешни раздвоявания свидетелстваха романите, разказите, стиховете и пиесите им, написани преди 1989 г. и далеч по-малко отделни техни печатни, телевизионни и радиоизявления след тази разделна дата. През последните трийсет години такива автори се помъчиха да оправдават жизненото си „салтомортале“, поднасяйки на публиката нравоучителни и не дотам почтени текстове. Но значими творби никой от тях не успя да напише, с изключение може би на Иван Радоев!

Апропо, прозата и драматургията на Георги Марков също трябва да се разглеждат в контекста на авангардните търсения в социалистическата ни литература. Според мен с „Госпожата на господин търговеца на сирене“ той е пионер в лоното на драматургията на абсурда. Достояние на социалистическата ни култура са такива негови постижения като повестите „Портрет на моя двойник“, „Жените на Варшава“ и пиесата „Да се провреш под дъгата“. Единственото му произведение със значение за българската култура, сътворено през емигрантските му години е „Задочни репортажи“.

Ето защо постмодернизъмът в България след 1989 г. е нужно да се счита за несъстоял се проект, представяван от силно уязвими в художествено отношение произведения, написани по чужди рецепти, с университетски придобита ерудиция. В замяна на това, че призваните са по-малко, много са званите теоретици, философи, естетици на българския и общоевропейския постмодернизъм. Те ни заливат със студии, статии и книги, в които поднасят възбразения постмодернизъм на аудиторията с подходяща фразеология, адаптират го агресивно към българската публична среда. В тяхно владение са медиите, университетите, научните институти, държавните субсидии, богатите чужди фондове и фондации, управленските учреждения. А това, ако не друго, понастоящем ги прави опасен инструмент за дезинформация и манипулиране на общественото мнение.

Естествено, глупаво би било да мисля, че всеки автор, обхванат от раковите клетки на квазипостмодернизма е безпомощен, повърхностен и лишен от талант. Буди не само разочарование, но и съжаление начинът, по който сатиричната дарба на прозаика Алек Попов се погубва. Изкушен от измамните плодове на постмодернизма в побългарения му вариант, Попов започна през последните години да пише клеветнически саги за анти-

фашистите и антифашистката съпротива, да се гаври над ценности, без които един народ и една нация обезсмислят своята история и бъдеще. Изобщо предпочитан маниер на българските привърженици и епигони на постмодернизма е да се гаврят със социалния и национален подвиг, да десакрализират всяка идея за прогрес в развитието, да развенчават митове, без които една нация не би могла да има достойнство и морал. Натрапчиво се внушава още, че всичките лошотии, драми и препятствия пред героя на дадена творба се коренят във времето на социализма.

На тази нелепа норма на постмодернизма – културно разклонение на неолиберализма, се поддава в романистиката си и несъмнено даровит прозаик като Георги Господинов. Тенденциозно и предумишлено, без разказа му да се нуждае от подобен ак-

Ил. Тома Томов

цент, той обвинява в творбите си директно за всяка беда, случила се с младия му герой, „проклетия“ период на социализма. Иначе характерът на писането му поначало не отговаря на критериите на постмодернизма. Доколкото се следват неговите схеми и шаблони, това се отразява неблагоприятно върху стила на автора. И въпреки това, я поради конюнктурата, я поради жажда за бърза слава, Господинов сам влошава качеството на своите творби.

Обобщено:

Теоретиците на българския постмодернизъм, както проличава, осъществяват няколко основни цели.

На първо място, целта да се пренапише историята на борческата, на революционната литература през XIX в. и XX в. Да се подложи на дискредитация идеята за скокообразното развитие на човека и човечеството, да се фалшифицират образите и делото на такива творци като Христо Ботев, Иван Вазов, Гео Милев, Христо Смирненски, Христо Ясенов, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Христо Радевски, Никола Вапцаров, поколението на пролетарската ни поезия и белетристика от 30-те години, поколението леви писатели от 40-те години.

На второ място – да се отрече сътвореното през епохата на социализма. Всичко, което са написали,

нарисували, поставили на сцена, изградили като кинофилми, балетни и музикални спектакли през втората половина на XX в. българските творци, да бъде разкрито като пустинен пейзаж, като антикултура, като „договаряне“ с режима, като убийствени компромиси на съвестта. Сякаш на никой от критиците на социалистическата култура не му идва наум, че тогава живеят и творят прекрасни български умове, че в меховете на изкуството се наливат благословени и скъпоценни течности, че се появяват на бял свят шедьоври – етапни за миналия век.

На трето място, както споменах, заради обслужваната доктрина за изчезване на националната държава (оттам и на националната култура), теоретиците на постмодернизма се опитват да покажат несъстоятелността на писатели, което са емблема на националния ни дух и идея, преди всичко Иван Вазов, Димитър Талев и Антон Дончев.

Не е парадокс твърдението ми, че въпреки заклианията и медийните атаки българският постмодернизъм след 1989 г. все още не се е състоял. Тази констатация обаче не важи за теоретиците на постмодернизма, които проявяват необикновена активност като охранители на неолиберализма и противници на националната и социалната идея.

Но аз вярвам, че постмодернизма има бъдеще

в съвременна България. И тогава, вместо да се занимава с идеологическа кабалистика и „опозоряване“ на националната и социалната идея, вместо да гледа с бинокъл времето на социализма, от което ни делят цели три десетилетия, постмодернизъмът ще се захване да разкрива и интерпретира днешния живот, живата ни съвременност, жизнената уредба през периода на Прехода. Ще анализира чрез сюжети, персонажи и изобразителни похвати постигнатия рекорд България да е най-бедната страна в Европейския съюз, преживяла демографска катастрофа; българите едва да свързват двата края, да са разочаровани до отчаяние от наложената им демокрация и от мнимата свобода на словото. Да не виждат свестни перспективи пред себе си. Да са изпаднали в душевно вцепенение и равнодушие, безволеви и неспособни да защитят гражданските си и социални права. Скъсал с конформизма и охраняването на властовия порядък, този реален постмодернизъм ще се заеме да казва неудобните истини с език и средства, които макар и да шокират, извеждат до нови, необходими изводи, които ни правят по-мъдри и по-далновидни, по-близкостоящи до справедливостта и свободата.

Безграничната култура

Александър Гочев

Продължение от предишния брой

(за културата няма граници – без корени няма култура)

2. От чисто формална гледна точка е ясно, че става дума за интелектуална пета колона „воините“ на която в идеалния слу-

чай действат по предписание отвън не само по време на избори, но и по време на дълга „обсада“, заемайки ключови или даже командни позиции във всички сфери на държавната дейност. Ясно е, че ако се „превземе“ образователната система на държавата, новопокръстените поколения ще поемат автоматично контрола на споменатите командни позиции – стратегически много potentен ход, за който обаче се иска време. По тази линия много успешно работи Дж. Сорос и може да се похвали с изключителни постижения, особено в България.

„Превземането“ на образованието може да започне например с външно финансиране на университетски преподаватели, особено в областта на хуманитарните науки, последвано от окупирането на цели катедри, а дори и на цели университети, което се оказва не особено труден проблем на фона на мизерната финансова подкрепа от страна на държавата.

Преподаватели и специалисти от тези академични звена допълнително се използват като експерти при формулиране на културни и образователни програми, заемат места в комисии, които оценяват и определят финансирането на културни проекти, или са членове на всевъзможни журита за литературни и други награди. Някои от тях се наемат като

политически консултанти с практически пряко участие в гласуване на закони или определяне на стратегии и тактик по време на избори.

Дейността на този новопокръстен културен елит у нас е много интензивна от доста години, особено в сферата на литературата, което никак не е за учудване. Много от нас помнят времето преди 1989 година, когато Съюзът на българските писатели беше най-влиятелната културна организация, едва ли не лично курирана от Тодор Живков. Последното показва колко ориентиран политик е бил Първият по отношение на това кой културен компонент е най-важен от идеологическа гледна точка – Дискурсът! Неслучайно нашите доморасли неолиберали следват най-ревностно Татовата линия. С всички средства и абсолютно безкомпромисно.

Напоследък бях малко поприетсен, че моите шуменски съграждани най-провинциално

изостават в това отношение, но битките около наградата за поезия на името на Иван Пейчев ми показаха, че и там знамето на либерално-демократичната култура гордо се е развяло. Е, първоначално пръчката му се пречупи малко и трябваше да я връзват с канапче, но все пак успя да се развее. Ролята на канапчето изигра принципалната позиция на „компетент“ от журито, който заявява, че наградата просто няма как да се присъди на поетеса, която е завършила Литературния институт „Максим Горки“. От гледна точка на западните демократични принципи – най-похвална поза! Превърната в позиция. Сега съм спокоен, че пред неолибералното културното развитие на Шумен едва ли могат да се появят непреодолими пречки.

Друга важна компонента в борбата за демократизация са западните медии, контролиращи практически без конкуренция световния информационен поток. Те са и на предния фронт на развихрилата се с пълна сила информационна война, свлякла се до нивото на най-долнопробна пропаганда. До каква степен става дума за либерал-демократична пропаганда, очистена от всякакви факти и от опити за доказване на каквото и да е, можем да илюстрираме с последния случай на отравянето на двойния руски агент Сергей Скрипал

в Англия. Логиката на обвинението, по аналогия, върви примерно така (идея на Анатолий Васерман): ако в използваната отрова има химически елементи от Периодичната система на Менделеев, то е очевидно, че са виновни руснаците тъй като Менделеев е руснак. Руснаците имат едно денонощие да си признаят и да се покаят. Ако не си признаят, натискът продължава по сценария на Международната агенция за борба с допинга в спорта. Ако си признаят – съвсем са довършени.

Това са низините на информационната война и съответно – висините на днешната либерал-демократична пропаганда, в която спусната „отгоре“ установка (термин, до болка познат и подробно анализиран от Александър Зиновиев в знаменитата му книга „Зияющие высоты“ / „Зеещите висоти“) се разтръбява моментално от световните информационни агенции, като поредна демонстрация на победата на демократичните прин-

ципи в борбата с всички ретроградни сили, които най-нахално и неправомерно изискват някакви си там факти и доказателства за нещо кристално очевидно тъй като е формулирано от най-висок демократичен амвон. Новопокръстените верноподаници слушат с трепет какво им се казва от съответния велможа или даже кардинал на демокрацията, който по неоспоримо право няма нужда нищо

да доказва.

Не може да има алтернатива на спусканата „отгоре“ истина, която се разтръбява мигновено по целия свят от демократичните медии, получили най-правоверна и единствено позволена интерпретация на всички отфилтрирани новини (отфилтрирани чрез елиминирването на всички събития, които просто нямат никакъв шанс да бъдат демократично одобрени и издигнати до ниво новини). Всички техни противници в информационната война автоматично са поставени в позицията да се оправдават или опровергават, без да имат технически възможности да представят глобално своя собствена линия. Алтернативата е да не обръщат внимание на атаките, което много скоро ги

дамгосва като отявлени врагове на прогресивното човечество. Добър пример е Русия, която напоследък успешно прави опити да представя алтернативна гледна точка на западния информационен пазар като нейните агенции „Russia Today“ и „Sputnik“ се превърнаха в абсолютен кошмар за правоверните медии и куриращите ги политици, правещи непрекъснати опити да ги поставят извън закона без да нарушават демократичните принципи.

Идеологическият контрол е толкова всеобхватен, че вече се говори за неолиберален терор. Например по въпроса за въвеждане на трети пол в личните карти (шофьорски книжки). Собственикът на най-големият вестник в щата Вермонт, Burlington Free Press, уволнява редактора Денис Финли, защото е нарушил насоките, дадени от компанията по отношение на социалните медии. По случая с личните карти Финли си позволява да

коментира в Twitter (не във вестника!) следното: „Страхотно! Направихме още една стъпка към Апокалипсиса!“.

За неолибералния терор в американските университети, където се коват бъдещите кадри на демокрацията, е писано толкова много и вече е такъв проблем, че Американският ПЕН-център в Ню Йорк излезе със специална програма за третиране на кризата. На този фон неимоверното увеличаване на интереса към руските медии Russia Today и Sputnik в САЩ е причина за абсолютна политико-информационна истерия.

Главната задача пред дадена нация да се запази като уникален цивилизационен феномен (език, култура) съвсем не изглежда тривиален проблем на фона на обстоятелствата, споменати по-горе. Най-малкото иска се всеотдаен труд за културно самоусъвършенстване. Отдавна е известно в личен план, че най-добрата рецепта за поведение е да останем верни на себе си, да не се опитваме да бъдем каквито не сме, да осъзнаем максимално трезво какво можем и какво не можем. Например, ако си се родил мъж, не е задължително да започнеш да се чувстваш жена, включително и на хормонално равнище, или като начало само на джендърно такова, в името на някакви дифузни и вечноменящи се критерии за равни права. Работата по общоевропейски или глобални проекти трябва да заеме своето подобаващо място, което не може да бъде първостепенно, по простата причина, че това е преди всичко вносен проект, осъществява се по вносна програма, облагодетелствайки с голямо предимство авторите на проекта.

Всяка държава си има свои собствени национални интереси, които не трябва да се подлагат изобщо на съмнение, поне що се отнася за нейното съществуване като уникално социално образование. Последното не означава, че трябва да се отричат постиженията на европейската или западна цивилизация. Условието е да не се налагат насила или да се изисква най-снобски квазирелигиозно преклонение, съпроводено с необходимите и за много държави неизбежни човешки жертвоприношения.

Най-сетне трябва да ни стане ясно, че Западът не се интересува от процедурата и нейните принципи като такива – важна е крайната цел: приемането на неговите мировъзренчески догми и ценности като свои. Оттук нататък, след такава една успешна смяна на чипа на националната култура, всичко ще върви „Као намазано!“ (за визуална илюстрация виж Мия Алексич пиесата „Д-р“ на Бранислав Нушич, или в едноименния филм). Оттук нататък не ни остава нищо друго освен да викнем „Да живее глобализма, светлото бъдеще на човечеството, в което ще има само една нация!“

За финал ще резюмирам тази статия с едно допълнение:

За културата няма граници – без корени няма култура – без култура няма нация.

Талибани-постмодернисти

От стр. 1

2.

Но да се върнем към темата за литературната и художествената критика като функция на социалната критика, като инструмент за анализиране и прогнозиране на обществените процеси. Веднага след началото на промяната се пръкнаха първоначално по-плахи, а по-късно и все по-нагли кохорти от демонстрационисти – декомунизатори в областта на литературата и изкуството. Не е случайно, че повечето от тях или бяха дечица на предишната номенклатура, возени на училище с „Мерседес“ и хранени с котелки от ведомствения стол-ресторант „Рила“, или бяха завършили образование в бившия Съветски съюз, а някои по избор ги „наказаха“ със стипендии на името на Людмила Живкова или на ЦК на БКП, за да получат дипломи от престижни европейски университети. И напълно обяснимо – това бяха новите еничари, щедро финансирани, за да извършат демонстрация и да заслужат благосклонното потупване по рамото от новите господари. А ако се наложи, дори да се отрекат от собствените си бащи. Новопокръстените винаги са агресивни, заредени със сектантска и фанатична страст, която напомня за Савонарола.

Първата работа, с която се захванаха демонстрационистите, беше в общата еуфория по разграждане на тоталитарната система да ни предложат нов прочит на литературата и изкуството. Заеха се с мащабен опит за пренаписване главно на историята на новата българска литература. Но какво точно демонтираха, с какво го заменяха? Либералстващите сектанти, които не бяха особено литературно грамотни, а притежаваха единствено страстта на Смердяков към отцеубийството, започнаха да убеждават българското общество, че литературната творба не е хармония от образи и идеи, характери, конфликти, нюанси при разгръщането на персонажите, богатство на езика, многопластовост и пр., а само набор от текстове, свободен поток на съзнанието, отхвърляне на всякаква сюжетност като сковаваща рамка, отказ от психологическо изграждане на образи и персонажи, и пр., и пр.

Подмяната на естетическите критерии естествено целеше и подмяна на цивилизационните ценности, както и атака срещу гръбнака на българската литература. А този гръбнак, както знаем, е изграден от писатели като Иван Вазов и Христо Ботев, Захарий Стоянов и Любен Каравелов, Петко и Пенчо Славейкови, Пейо Яворов и Димчо Дебелянов, Гео Милев и Теодор Траянов, Йордан Йовков и Елин Пелин, Атанас Далчев и Никола Вапцаров и още десетки творци, които съграждат храма на българската духовна идентичност и по неподражаем начин разгръщат и интерпретират спецификата на националния характер. Те стъпват върху цивилизационния код не само на богатата отечествена, макар и трагична история, но и втъкават в духа на творбите си други исторически послания, завещани ни от тракийската, античната гръцка, римската, византийската, славянската, българската цивилизации. Демонстрационистите в агресивността си се превърнаха в обикновени литературни талибани, за които разрушението стана самоцел. За тази скверна дейност се формира кохорта от литератори, нагърбили се с непосилната за тях задача да бъдат някакви странни хигиенисти на творческия процес.

Интелигентният читател знае, че става дума предимно за неколцина кръжочници, групирани около някои университети (предимно Нов български университет), „Литературен вестник“ и печално известни грантови структури като „Отворено общество“ и „Америка за България“. Години наред тези одиозни фигури внушават на българското общество, че публи-

цистиката на Христо Ботев е неразбираема за студентите, че безсмъртната творба на Захарий Стоянов „Записки по българските въстания“ трябва да се извади от учебните програми, тъй като създавала етнически напрежения и пречела на духа на толерантност, който иначе царял в страните от Европейския съюз. Новите еничари дрънкат, че прозата на Иван Вазов е овехтяла, че той е анахроничен патриотар и националист, те плачат с крокодилски сълзи за Гео Милев и Никола Вапцаров, който били подведени от „злодеите комунисти“, понеже им изкривили естественото духовно развитие и ги превърнали в политически жертви в името на утопични каузи...

3.

Четвърт век вече кръжочниците-хунвейбини не само се опитват да манипулират общообразователните програми, да преформатират учебния процес по техен образ и подобие, но и най-нагло тиражират учебници за средното образование, в които се извършват покушения срещу автори на българската класика. Обществото периодично настръхва от брутални случаи на манипулации или изхвърляне от учебните програми на важни за националната чест, гордост, достойнство и самочувствие творби – например на Добри Чинтулов, Христо Ботев, Иван Вазов, Любен Каравелов, За-

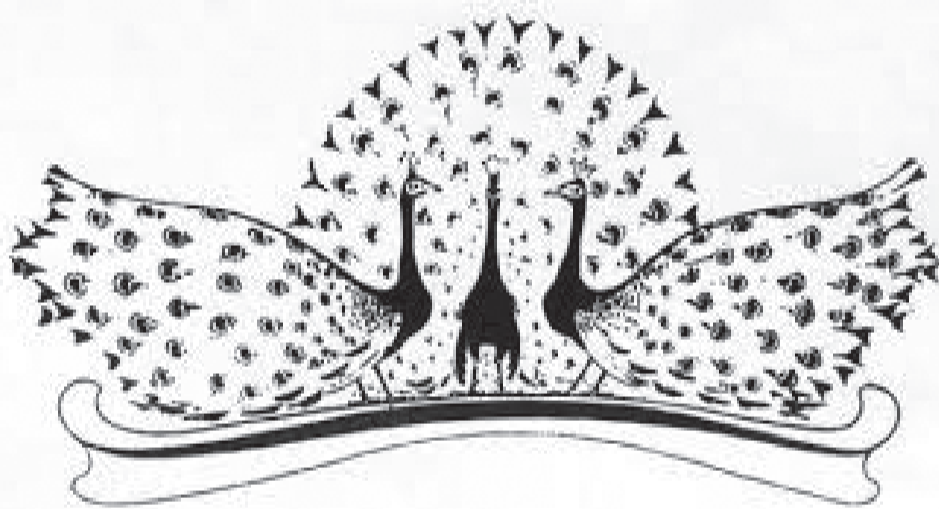
хари Стоянов, Петко Славейков, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Теодор Траянов, Гео Милев, Христо Смирненски и Никола Вапцаров.

Да не говорим за литературата от началото на 50-те години до края на ХХ век. Целият 45-годишен период след 9 септември 1944 година бе обявен от тези тръбачи на войнстващата посредственост за ялов, празен и несъстоятелен. Нищо че българският роман именно тогава преживява своя най-висок разцвет – творбите на Димитър Талев, Димитър Димов, Емилиян Станев, Павел Вежинов, Антон Дончев, Вера Мутафчиева, Стефан Дичев, Дико Фучеджиев, Дончо Цончев, Йордан Радичков, Васил Попов, Генчо Стоев, както и майсторите на разказа Николай Хайтов, Станислав Стратиев, Кольо Георгиев, белетристите – носители на истинските модерни художествени идеи от 70-те и 80-те години на миналия век – Димитър Яръмов, Рашко Сугарев, Георги Марковски, Янко Станоев, Росен Босев. А малко по-късно и автори като Виктор Пасков, Любомир Котев, Веселин Стоянов, Христо Карастоянов, Румен Балабанов, Валентин Пламенов и др., в чието творчество можехме да открием уловен противоречивият дух на времето, изразен с действително модерни художествени средства. Те представляваха българския постмодернизъм за разлика от някои днешни невъздържано саморекламиращи се литературни бифосинхронисти и инсталационисти.

А какво да кажем за поетите на 40-те години – Валери Петров, Богомил Райнов, Александър Геров, Веселин Ханчев, Иван Пейчев, Божидар Божилов, чийто

талант разцъфтя именно през този период. Или за творци като Павел Матев, Георги Джагаров, Стефан Цанев, Любомир Левчев, Иван Динков, Дамян Дамянов, Лиляна Стефанова, Андрей Германов, Блага Димитрова, Евтим Евтимов, Христо Фотев, Станка Пенчева, без които е просто невъзможно да си представим панорамата на българската лирика през този период. Нека тук подчертаем, че изключителна заслуга за периодизацията на българската литература, за осмислянето на развойните естетико-художествени процеси, за дълбинния анализ на сътвореното от всички тези удивителни творци, имат роля критици, литературоведи и литературни теоретици като Цветан Стоянов, Минко Николов, Тончо Жечев, Кръстю Куюмджев, Здравко Петров, Чавдар Добрев, Венко Христов, Стоян Илиев, Любен Георгиев, Симеон Янев, Панко Анчев, Здравко Чолаков, Здравко Недков и т.н., чиито текстове, не само излъчват критическа концептуалност и дълбочина, но са и висока проба литература в художествения смисъл на думата.

В началото на 1993 година самият академик Петър Динеков беше изчислил, че само за три години – от началото на така наречения демократичен преход, нагло откраднатият от безчинстващите демонстрационисти вестник „Литературен форум“, е публикувал ругателски статии, памфлети, фейлетони, пародии, антре-

филета или откровени доноси срещу почти двеста значими български писатели. Страниците на това издание се превърнаха в трибуна за шабаша на вещиците на декомунизаторската стихия в областта на литературата. Името на обруганите по най-каруцарски начин творци е легион. Нека споменем тук само Георги Джагаров и Павел Матев, Лиляна Стефанова и Любомир Левчев, Андрей Гуляшки и Камен Калчев, Евтим Евтимов и Никола Инджов, Чавдар Добрев...

4.

Литературните алфабети сътвориха цяла технология на подмяната. Можем да открием няколко линии, по които се разгръщаше манипулацията. Първата се състоеше в постоянни и масирани атаки към споменатите класически стълбове на българската литература, които определят и традицията, и развойните процеси. Тук се използваша оръжията на преиначаването, подценяването, фалшификацията и махленската интрига. Втората линия бе доминирана от идеологически оцветени ругатни срещу съвременни писатели – от позицията на безродния космополитизъм, на неолибералите, мечтаещи да отхвърлят всяка национална специфика, за да се размие всичко във всеобщата небулоза на безотечествеността. Тук най-яростни бяха нападите срещу Николай Хайтов, Богомил Райнов, Павел Матев, Лиляна Стефанова, Стефан Продев, Никола Инджов, Любомир Левчев, Дончо Цончев и, разбира се, Антон Дончев. Нека да припомним на любознателния читател, че само срещу шедьовъра на Антон Дончев – романа „Време раз-

Иван Гранитски

делно“, се изляха реки от мастило (страниците на цял един брой на „Литературен вестник“ бяха заети от кухи, псевдонаучни шараци срещу романа). За ругателите на „Време разделно“ ще приложим само няколко от оценките на световни авторитети, публикувани в престижни издания за общочовешката значимост на тази творба:

„Голям, правец дълбоко впечатление роман... за раждането на един мит за героична съпротива от мащаба на епоса за крал Артур и рицарите на кръглата маса.“ (Англия, „Обзървър ривю“)

„Български роман, достоен за Нобелова награда. Би трябвало Антон Дончев да получи Нобелова награда за литература.“ (Швеция, „Фалу Курирен“)

„Антон Дончев има усета на Омир за разбирането и на българи, и на турци, чувството на почит пред неустрашимата вяра и отприщаната дива енергия и на едните, и на другите.“ (САЩ, „Ню Йорк таймс“)

„Епичният роман е почти загинало изкуство – последното голямо произведение от този род беше „Тарас Булба“ на Гогол... Такъв е случаят с тая смела и тържествена книга – романа на Антон Дончев „Време разделно.“ (САЩ, „Киркус“)

„Вариациите, които Антон Дончев изтъкава върху мита за Орфей, задълбочават духовните измерения на неговия роман с едно майсторство – толкова изтънчено – като това на Джойс или на Томас Ман.“ (САЩ, „Ню Йорк таймс“)

Но защо соросоидите и литературните финтифлюшки изпадат в такава истерия щом стане дума за „Време разделно“ (да си спомним и наглия пасквил на Мари Врина)? Защото този роман емблематизира енергията и несъкрусимостта на българския дух. В художествената психология и философия на автора е залегнало убеждението за многопластовост, амбивалентност, поливалентност на историческите процеси и тенденции. Манол е романтично величав в защитата на своята национална същност и достойнство. Караибрахим е трагично величав в обречеността си на съдбовното предопределение. Противоборството не ни поднася само делението черно – бяло, низко – възвишено, героично? – подло. Пред очите ни авторът извайва цяла галерия персонажи от плът и кръв с техните слабости и човешки недостатъци, но и с проблясъците на нравствена храброст и величие? – дядо Галушко и баба Сребра, Горан и Севда, Сюлейман ага и Гюлфие, дядо Кралъо и Момчил, шейхът Шабан Шибил и молла Сулфикар Софта...

Много цели си поставя със своя роман Антон Дончев. Той сътворява собствена космогония, при която мъртвите живеят непрекъснато в съзнанието на живите, живите живеят в свят, населен със сенките на миналото и предчувствието за бъдещето. Патосът на романа се разгъва като в антична трагедия. Непредотвратимото идва, но героите го осъзнават не с фаталистично примирение, а с прозрение за величието на мига на нравствената им съпротива, което е начало на тяхната вечност. Не може да бъде победена вярата с насилие, не може да бъде превзета Родопска планина, тъй като тя е пазена и от живи, и от мъртви. В такъв аспект тя е невидимата и непревземаема крепост на духа български.

5.

Третата линия на манипулацията обхваща систематичните опити на соросидите да отъркват имената на автори, свършено безпомощни в художествено отношение, до имената на големи творци. Най-скандални са тук случаите с номинациите и ажиотажа около връчване-

и други финтифлюшки

то на наградите, свързани с Пеню Пенев, Христо Фотев, Иван Пейчев и други. И понеже пишман декомунизаторите нямат нито нужната теоретическа подготовка, нито литературно-критически талант, нито естетически усет, а и са свършено ампутирани откъм морал и почтеност, правят гаф след гаф и сами се омаскарят. Така възникна глупавият и пошъл скандал около връчването на поредната награда на името на Иван Пейчев. Публиката знае какво се случи – пробутаната посредствена книга на Петър Чухов „Adicted“ бе демаскирана от сериозни литератори. Между другото този автор със същата книга го приплъзваха и за наградата на името на Христо Фотев. Най-отвратителното в случая е, че манипулаторите се опитват да излъжат българската публика за това какъв е същностния дух на създаденото от творци като Иван Пейчев, Христо Фотев или Пеню Пенев. Напоследък фаготистите на подмяната посвятат с нечистите си ръчички и към поет като Иван Динков, когото искат да изкарат едва ли не кръчмарски недоволенник и мрънкащ по кафенетата и ресторантите, противник на бившата тоталитарна система. Перфидността на такива попълзновения е очевидна. И както казва великият Еразъм Ротердамски „Някоя много прилича на Глупостта да бъде само тръбач на своите похвали и лира сама за себе си“.

Впрочем, забележете колко агресивни и до крайност нетърпими към другото, различното мнение са самоназначилите се за говорители на постмодернизма и неолиберализма литературни активисти. Те пробутват във всички възможни конкурси книги със скромни художествени качества или направо претенциозни бездария и когато някъде получат отпор на манипулативните си партизански действия, започват да се мусят, цупят, циврят и както в една статия Виктор Пасков ги разобличи „крятят от пъкъла“. Те ругаят тоталитаризма, а поведението им и действията им са свръхтоталитарни, не приемат правото на друго мнение, тропат с краченца и търчат да се жалват в някои НПО-та, досущ както Киряк Стефчов отърчаваше в конака в гениалния роман на Иван Вазов „Под игото“. Уви, Киряк Стефчовците май са неизтребими!

Четвъртата линия се състои в изваждане на определени автори или творби от конкретния социален контекст, както и в опит за подмяна или направо измисляне на нови творчески биографии. Някои от най-гласовитите либералстващи демонстрационисти преди това десетилетия наред членуваха в комунистическата партия, ползваха всички облаги, получаваха всевъзможни награди и никак несимволични хонорари, но на 11 ноември 1989 година демонстративно захвърлиха партийните си билети, (даже и от телевизионния екран), обаче не се отказаха от наградите и званията, получени по време на уж омразната им тоталитарна система.

Панко Анчев много точно определя в своята статия „Тридесетгодишната война в литературата“ главната цел на тръбачите на манипулативната подмяна: „Според стратегите на войната вниманието трябваше да е съсредоточено към бита, кавгите, споровете, за да се скрие най-важното, заради което и бяха извършени въпросните промени в края на 80-те години: смазването и ликвидирани-

то на националната култура, литература и изкуство, подчиняването на целия духовен процес на чужди на националните традиции ценности и критерии, изкореняване на тези традиции, за да се обезличи и разруши българската нация. Това беше „каузата“ на въпросните „демократи“, „европейци“ и „борци срещу тоталитаризма“. Битовите кавги бяха, от една страна, нещо като артилерийска подготовка за предстоящото нападение, а от друга – димна завеса, за да се облагороди коварството на намерението“.

Петата линия се състои в изграждане на фронтове, баражи, диги, траншеи и всякакви литературно-военни фортификационни съоръжения, насочени срещу другояче мислещите, срещу литераторите, които не се кланят на новия неолиберален бог и не обичат повече от майка си Сорос и „Отворено общество“. Пример за барикадно мислене е „Литературен вестник“. В такава барикадна трибуна бе превърнат и вестник „Литературен фронт“ след като джебчиите-постмодернисти го откраднаха по най-пладнешки начин, а уж бяха демократи, уж бяха против фронтовете!

6. След разцеплението на Съюза на българските писатели се създаде Сдружение на българските писатели. Там влязоха и някои талантиливи творци, но се примъкна и голяма част от новите еничари, жадуваща кариера, слава и финикийски знаци. Звонкът, дрънченето на монетите бе любимата музика за ушите на новопокръстените, тези неопфити на Апокалипсиса. И колко актуално звучат днес думите на великия Захарий Стоянов: „Изстудиха си ръчицата с някоя и друга туралия“. И от яслата на тоталитаризма, която истерично ругаеха, новите Киряк Стефчовци се прехвърлиха на демократичната ясла на Сорос.

От друга страна останалата част от творците, групирана в така наречения от тях „казионен“ съюз, постепенно допусна организацията да бъде оглавена от нерешителни хора, които не осъзнаха надвисналата опасност, подцениха я и практически разрушиха съюза (след смъртта на Николай Хайтов), почти убиха литературния живот – секнаха дискусиите, постепенно спряха да излизат повечето литературни издания – сп. „Септември“, в. „Пулс“, сп. „Картинна галерия“, сп. „Славейче“ и т.н., а издателство „Български писател“ три пъти бе довеждано до фалит от посредствени и алчни люде, които безучастно гледаха как долнопробни литературни джебчи му откраднаха най-престижните поредици („Библиотека за ученика“ например). Ръководството на СБП се балтаваше в тресавището на безнадеждния казус за стопанисването на съюзните имоти (едни брутално присвоени, други полузаконно реституирани, а трети изостанени на произвола на псевдопазарните вихрушки). Неизбежният резултат бе драматично намаляване на трибуните и рупорите за обществено влияние на иначе известния като „Вазов“ Съюз на българските писатели. Значителна част от членовете на Съюза, между които и ярки автори, се изплашиха, свиха в ъгъла и се отказаха от изначално вменената им задача като български писатели да демонстрират категорична и смела гражданска позиция. Докато ставаше пладнешкото разграбване на България през тези години, писателите, уви, мълчаха и се грижеха за поединичното си оцеляване, а и самият Съюз по-често нямаше позиция по драматичните проблеми на деня.

Така постепенно СБП загуби своя авторитет на обществена организация, с която управляващите (без значение от коя партия са) трябваше да се съобразяват. И се стигна до мечтаната подмяна на

ценностите и размиването на границите между добро и зло, низко и възвишено, красиво и грозно, естетически възвисено и чалга, талант и ерзац. Тук е редно да отбележим, че новата политическа конюнтура доведе до разрушаване на традиционните връзки предимно с руската, но и с някои други славянски литератури. Прекъснаха се не само лични приятелства, но и издаването на българска литература в Русия и обратното – на руска литература в България. Цели институти, които подпомагаха развитието на преводаческите школи бяха съсипани и закрити. България загуби редица приятели в чужбина, които бяха нейни истински културни посланици и форпостове на духовните връзки и контакти...

Тъкмо тези процеси създадоха у шайката на соросидите измамното усещане, че са победили, че времето оттук нататък е само тяхно и че могат да безчинстват необезпокоявани, да самовъзхваляват себе си като модерни и талантиливи автори, а своите опоненти да заклеймяват като бездарници и анахронични националисти. Особено истерични станаха напоследък тимпанистите на омразата, когато видяха, че в Съюза на българските писатели новият председател Боян Ангелов се опитва да възроди нормалните литературни дискусии, да съживи дейността на регионалните писателски дружества и да възстанови ролята на СБП в различните литературни конкурси и номинации за награди на имената на знакови български писатели. Буфонистите от „Литературен вестник“ не четат други автори освен себе си. Затова не знаят, че Боян Ангелов е високо талантилив поет. Достатъчно е да се прочетат последните му три книги „Далнина“, „Поледица“ и „В сянката на хоругвите“, за да се убедят в органичния му и ярък талант. А това, че е председател на СБП нито увеличава, нито намалява качествата на поезията му. Но активността и смелата му гражданска позиция заслужават адмириации, а не попържни. Но това е само бележка пътем – ние знаем, че либералстващите хунвейбини не търпят друго мнение – дори не публикуваха отговора на проф. Симеон Янев на пасквила на Пламен Дойнов. Те май не са чували за правото на отговор...

7. За съжаление пораженията, нанесени от либералстващите сектанти са повсеместни. Много трудно ще се съживи сериозния, обективния диалог, що се отнася до ценностите в областта на литературата, културата. Едно, а може би и две поколения са зомбирани или с промито съзнание и ще трябва десетилетия, за да се изчистят налепите на клюката, клеветата и манипулациите. А това може да стане само с ясна обществена стратегия, приета с консенсус от политическите сили – за отношението към българската история, култура и традиции, за това какъв да бъде цивилизационния избор на България за следващите 50-100 години и каква ценностна система искаме да притежава сегашното българско общество.

Трябва ли да се откажем от своята героична национална история? Трябва ли да забравим подвига на борборниците на национално освобождение? Трябва ли да зачеркнем авторите и творбите на класическата българска литература и изкуство, които са създавали и защитавали националната специфика и идентичност? Трябва ли да се размием в небулозата на някакви уж общи европейски ценности?

На провалящите се с гръм и трясък неолиберали-постмодернисти никак не им е удобен факта, че идеята за Европейски съюз е замислена като обединение на нациите, а не на регионите. Не-

случайно толкова силен напоследък е отпорът срещу опитите да се размие конкретната специфика и характер на отделните нации – членки на ЕС. Очевидно е, че неолибералният модел е катастрофален. Очевидно е, че идеята да се инфилтрират все повече и повече мигранти от близкия Изток, Африка и Азия в Европа също е злощастна идея. Трябва ли и България, която е най-бедната, най-нешастната и най-изтерзаната страна в Европейския съюз, да следва този порочен и погрешен модел в своето бъдещо развитие? Не е ли по-добре нашите политици да се вслушат в гласа на разума, да следват достойната позиция на държавниците на Унгария, Полша, Чехия и Словакия – така наречената вишеградска четворка – и да разберат, че няма нищо по-важно от отстояването на националното достойнство и чест?

Съмнително е, ако съдим по неадекватните им действия, свързани с все по-усложняващата се и взривоопасна геополитическа обстановка. Съмнително е, защото виждаме, че те са затънали във всекидневни цигански разправи в парламента и вместо да мислят за върховните интереси на Отечеството, задачата им е да наложат брутално на българския народ богупротивната Истанбулска конвенция. Те изразходват безценна национална енергия, която би могла да задвижи цели електростанции, но не за съзидание и единение, а за разрушение и разтление.

8. Статията на Панко Анчев „Тридесетгодишната война в литературата“ поставя фундаментални въпроси, свързани не само със съвременната българска литература. Българското общество има нужда от суров и нелицеприятен разговор за ценностните си ориентации, за цивилизационния си избор, за отношението към отечествената история. Трябва да се върнем към величавите примери на героизъм и самоотверженост на поборборниците за национално освобождение, на революционните емигрантски кръгове от Белград, Браила и Букурещ, цариградския просветителски кръг, легендарните вестници на дядо Петко Славейков, саможертвената и високо родолюбива дейност на борците за църковна независимост (нека тук споменем само Иларион Макариополски, Паисий Пловдивски и Аксентий Велешки), на създателите на книжовното дружество, на строителите на съвременна България, така гениално описани от Симеон Радев...

Да се надяваме, че вестник „Словото днес“ ще разгърне тази свръхнавременна дискусия. Защо да не бъдат поканени да участват в дискусията и някои от войнстващите литературни финтифлюшки, постмодернистично разпасали се на страниците на „Литературен вестник“? Те, разбира се, ще откажат, защото ги е страх да влязат в пръка и почтена полемика. Но както казва в ярката си статия Панко Анчев „Тридесетгодишната война срещу литературата не е завършила и скоро няма да приключи. Но ние сме тези, които ще обърнем нейния ход, за да преминем в дългоочакваното настъпление“.

Съюзът на българските писатели и вестник „Словото днес“ са призвани чрез тази дискусия да сложат началото на един дълъг и съдържателен разговор за отношението към литературното ни наследство, за действителните художествено-естетически критерии при оценката на конкретните автори и творби, които ще възстановят нарушената от либералстващите финтифлюшки – тези апологети на разрушението – естетическа йерархия на ценностите.

Българските писатели, които имат самосъзнание на патриоти и са свещенослужители в храма на българското Слово и които твърдят, че са наследници на Вазовия Съюз, нямат повече право да мълчат.

БЕЛИЯТ ПЛАМЪК

На загиналите през войните

Не паметникът – пирамида с камък,
ни среща край площада на града,
а сякаш свят олтар
гори с бял пламък
сред парк с килим от светла резеда.

Гори от много млада кръв, пролята
от вписаните в златно имена,
с „Ура!“, „Ура!“ и знамето с три цвята
в окопите на не една война.

Гори от сълзите на майки клетки,
вдовици и сираци без бащи,
от сватбени запустени мазета,
от неродените от плуг бразди.

Гори, гори и ярко осветява
в душите всеки плевел, всеки мрак.
Нечисти съвести на съд предава,
на чистите е верен път и знак.

Издъхват смерчове, пожари луди,
огнища гаснат и звезди дори,
но тоя пламък като земно чудо
безсмъртен ослепително гори.

Гори... Да помним – те не доживяха
до юбилей с очакван снегопад,
а в щурм за теб, Българийо, умряха,
за своя роден дом и роден град!

МАХАЛАТА

При толкова известни за забрана
след кървава вендета махали,
то тази тука, на баир простряна,
от тях по всичко свое се дели.

Високи къщи, сякаш че палати.
Зад портите – копривщенски уют.
И хората изглеждат най-богати
с любов, с висок морал и честен труд.

Човек спокойно може да замръкне
на улицата в най-коварна нощ,
но няма никой в джоба му да бръкне
или в гърба му да забие нож.

Напротив! Порта в миг ще се отвори
на масата да седнеш като гост.
И за сполука с тези мили хора
ще вдигнеш сред усмивки своя тост.

И даже да съм прав, дето се вика,
за тези хора с най-добри дела,
ще ме вини в пристрастие скептика,
за него щом е ромска махала...

РЕЦИТАЛИ, МОИ РЕЦИТАЛИ

Как да забравя пламналата сцена,
където в не един мой рецитал
пред шубите, в очакване стаени,
до полунощи даже съм горял.

То бяха мигове неповторими!
То бяха романтични часове,
когато на поетите любими
пламтах с великите им стихове.

Потта избързал с гордост зад декора,
прибирах се във своя дом заспал,
с вечерята за моята умора,
без чакана любов да съм му дал.

И пак ли тая жертва ще направя,
ако назад се върна помъдрял?
Да, пак на сцената ще се изправя
и пак с един разтърсващ рецитал.

ДЕЛБА

По цветове делим се – омразни и любими.
Делим се с имена, делим се с гласове,
в една земя свещена, отвеки неделима,
на Бог и майка свята – еднакви синове.

На свестни и несвестни, на чисти и нечисти,
на наши и на ваши, на лоши и добри,
на бедни и богати, на гладни и на сити –
делим се по имоти, делим се по пари.

Делим се и по злоби, делим се по поклони
на жертви и светини, по цели и борба.
Делим се по столове, делим се по закони,
дори по погребения след изстрели в гърба.

Какви раздели още са ни нужни
от картата ни даже да няма и следа?
Остава ни делбата – на северни и южни,
та майчица България да рухне в пропастта...

Цветан Илиев

При толкова огледала различни
като при снимка се повтаряш ти.
И другата жена от тях наднича,
но с копие на твоите черти.

Но само рилско езеро, дъх спряло,
при водопад на твоите коси
могло би в своето бистро огледало
като русалка да те отрази...

Гори вековни или подмладени
са дрехите с най-пъстрите шевици,
с които тържествува пременена
земята – тази вечна годеница.

А с обич свята – връх над върховете –
и соковете буйни на сърцата
не сме ли клон от райските дървета,
които са венеца на земята?

НЕ МЕ ВИНИ

На Петър Тодоров

Не ме вини, приятелю, че късно
към твоя праг се втурвам запъхтян
и може би от труден сън те късам,
едва от женски укор изтърпян.

Неправдата до нишка ме различва,
завързва стъпките ми, буди стон
и вече лесна жертва съм на хищник,
на скорост, на несправедлив закон.

Дали е струна – паяжина съща –
но тя така слабее при лъжа
и на кристален извор се превръща
при правда само моята душа?

Дали съм слаб? Не знам, но с твоите длани
дъжда гергьовски търся в твоя глас,
та коренче поне да ми остане
до сприята на утрешния час.

До удара на следваща неправда,
до жилото на следваща лъжа
и пак към теб – сред леден вятър пламнал –

На Петър Андасаров

Животът ми обречен е на рани.
Сърцето всеки миг като при стрес
откликва с най-чувствителни мембрани
при кисела усмивка или жест.

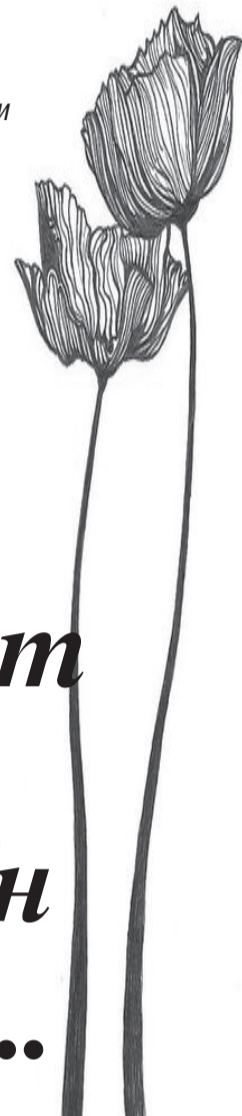
При толкова пристрастия, заетост
и при въртопа – битова борба,
как може някой да съзре, че свети
в душата ми разтърсваща молба.

И вечер колко ли от нас застават
пред себе си, когато с лекота
човешки порив хладно зачертават
или смразяват с хлопната врата.

И все забравят хубавите думи.
Ръка протегната да подадат.
И груби жестове като куршуми
забиват в крехката му плът.

Животът ми обречен е на рани

Животът ми е обречен на рани...

Между стените нощ без сън ме чака.
И тъжен съм без теб – полярно сам.
Но с мисли пак летя към тебе в мрака,
но как ли с мисли ласка да ти дам?

Таванът е като капак в покоя,
готов да хлопне, да ме погребе.
Ела с очи-звездици, обич моя,
тавана да превърнеш на небе.

На Велислав Цветков

Дойдох на тоя свят с копнеж да пия
от всеки земен извор красота
и с промисъл на мъничък месия
в живота да раздавам доброта.

Но на кого и как? Във въртележка
сърцата давят се от интерес,
готови да отхвърлят със насмешка
човешкия ми благороден жест.

Те сякаш ми внушават: „Стига вече
със християнщина! Бъди и лош!
Така най-бързо можеш ти, човече,
да стигнеш до доволство и разкош!“

Да бъда лош! Та чуват ли се тия
какво от мене искат! Да лиша
душата от добрата И магия,
то значи да остана без душа.

Не плаши ме ни жребий безпаричен,
ни стиснатите зъби на глад,
а тази невъзможност да обичам
и всички да дарявам с доброта...

ЮЖЕН ПАРК 1

Защото днес е снежно. И защото сред стъпките оставям свои дири, си търся разни смисли на живота. (И тук-там все още ги намирам.) Така не ми се иска да говоря, че много тихо снежни думи пиша. А е баир. И думите нагоре издишат. А на слизане – въздишат. Снегът си върши работата – скрива боклука в образците ни къщи.

И аз не зная накъде отивам, но вече зная откъде се връщам.

ЮЖЕН ПАРК 2

Стои човек. Животът си отива.
И той ще мине. Само да сме живи.
Калина Ковачева

Вече ми е чуждо хорското жужене.
На живот прилича, но е твърде шумен.
Тръгвам по алея, тиха като мене.
(Като мен, когато бях невръстно умна).
Като дъщеря ми – точно като нея
не откъсвам цвете, ако не засявам.
Пътюм забелязвам в нейната алея
как цъфтят налъми, после прецъфтяват.

Вече малко трудно дявол ще ме вземе,
даже като ангел да ме срещне в парка.
Малките ми смърти станаха големи.
Но и аз пораснах. Значи са по мярка.
Чувам си сърцето, казва, че не страда.
Казва: не е важно само да сме живи.

Вече му е важно как листото пада.
Ясно, че умира. Но дали красиво?

ПОЕТЕСА

Всеки ден минава и оттам се връща,
но не забелязва панделките бели.
Знае периферно: сватбената къща
все ще я подмами някоя неделя.
Затова отлага още и се лъже
колко й отива бързата походка.
Още няма време даже да е тъжна,
още няма нужда от перде и котка.
Още е заета да чете и пише
думи, думи, думи – с тонове, защото,
всичките – неверни, до една – излишни,
но добре заместват другия в леглото.
Още не разбира, че живее вчера.
Днес дори облече роклята си бална.
Мерна периферно панделките черни.

Сватбената къща стана погребална.

ДЪРВОТО НА ЛЮБИМИЯ

„Ако имаш джанка, приятелю, винаги я слушай,
а ако нямаш, спешно си намери.
Нещата стават много по-лесно,
когато си имаш джанка. И по-хубави.“
Л.М.

Разказвал си ми биографии на чаши и на сребърни лъжички,
разказвал си ми за жени, които са посмели преди мене да те срещнат.
Ревнувала съм сигурно, но кратко и простено, после всичко,
особено когато спиш, го доразказват – хем със честна памет – вещите.

Разказвал си ми книги. Аз повечето съм ги чела, но си трая.
Когато ги разказваш ти, хартията прошумолява жива.
И без това в прегръдката ти знам, че нищичко не зная.
С това невежество заспивам глупава и – следователно – щастлива.

За джанката не си ми споменавал още и започвам да разбирам,
че детството, в което има джанка, е нещо твърде лично.
Или си чакал да порасна още малко до последната си зима,
в която снежният ми смях ще значи само колко те обичам.

Не зная точната причина за премълчаването на дървото,
ала не ми се търсят други джанки (аз толкова дървесно не живея),
ще те почакам – поне доколкото ми позволи животът –
да споменеш за джанката и ако искаш – да ме заведеш при нея.

Аз съм невинна

Камелия Кондова

КАРИНА

Той е сериозен, а тя е нехайна
дали ще изглежда сериозно.
Нямат причина да имат тайни
за хубавото и грозното.

Лампа картонена в стаята свети.
(Лампа от паметивека.)
Тя им разлиства любими поети,
без да различава човека.

Жълто безсъние – от светлината,
която чете и пише
(извън сърцето, извън главата)
нови четиристишия.

Но се ядосва кварталната клюка –
като разлюбена пазва.
Чух я, когато изхвърлях боклука.
„Нямате бъдеще!“ – казва.

А те – над смъртите и над животите –
си пият кафето изстинало.
Носят си чехлите, ядат си компотите.
И си отглеждат минало.

ЗАЩОТО ЗА БАСТУНА Й Е ЖАЛ

Страхувам се, че някой ден
и аз ще остаря...
Атанас Капралов

А тя не се страхува. Исква даже
през есента да пресече набързо,
преди да се е произнесъл важно
как зимата започва да омръзва.
Забърза се, откакто във килера
видя един бастун да дреме кротко.
(На възраст е от каменната ера,
а още не е ходил на разходка!)

Тя затова отрязва двете плитки –
за да не му прилича на момиче,
което пита разни маргаритки:
„Обича ме или не ме обича?“

Тя затова така нетърпеливо
приветства всяка бръчица, защото
хем вижда колко много щ отива,
хем вярва, че ще надхитри живота.
Като затворник две-за три живее,
да го догони във онази скука,
в която има зима. И алея.

А и бастун, със който да куцукат.

ЗА ПРОТОКОЛА

И... беше блус. Защото беше нежен.
Но беше умен и това накъса
щастливото ми чувство на невежа.
И се опомних, че е много късно.
Не са часът, годината, животът,
в които да се срещаме съдбовно.
И се прибрах в сърцето си, защото
не искам повече да съм виновна.
Не искам през несбъднати недели
да преживявам минало излишно.
Не искам еднократната постеля
да свикне и през други дни да диша.
И се прибрах при буквите, които
красиво ще изпиша във „раздяла“.
И нека Бог се грижи за душите,
аз вече имам тяло, само тяло.
Възможно е със тяло да живея,
възможно е да не осъмна жива.

Но се кълна в неделната идея,
че беше блус. За справка на архива.

РЕЦИДИВИСТКА

Внезапна нежност тече по вените.
Ще изтече.
В онзи живот беше Ана Каренина.
В този – не е!
В този си купи прежда и куки,
да си плете,
за да затупка в гърдите скука
вместо сърце.

И даже Господ точно в неделя
да тръгне пръв,
тя се научи да се разделя
съвсем без кръв.

Тя се научи да се разхожда
из есента,
но без възторзи. И без тревожност.
И без тъга.

Вижда, но никак не й е важно –
с какви очи.
Тя си научи болката даже
да не боли.
Но я прониза проклетата нежност –
в петите чак.
Оттук нататък е неизбежно,
че идва влак.

ОТСРОЧКА

На Л.М.

Ляят се наздрависи и песни
във дома ми – като хан отворен.
Още има кой да ме харесва.
нямам със кого да си говоря.

Имам си момче, а и момиче.
Мама още разпознава хора.
Значи – има кой да ме обича.
Нямам със кого да си говоря.

И се чупят поетични стомни –
думи, дето няма да повторя.
Има даже кой да ме запомни.
Нямам със кого да си говоря.

Казвам го – да кажеш на гробаря
на добър човек да се престори,
приказка за смърт да не отваря.

Още малко да си поговорим.

АМНЕЗИЯ

Спомням си, че беше месец януари.
Минус седемнайсет, шалчето на мама.
Спомням си пингвини (знам, че са гробари).
Само не си спомням татко че го няма...
Спомням си народа – всякакъв и много.
Житото – ми казват – никак не е сладко.
Попа си го спомням да намесва Бога.
Само не си спомням, че го няма татко.
Спомням си живота – малък като коте –
в гробището влиза като в детска ясла.
Спомням си, че викам: „Не натам, животе!
Татко ми го няма, а не съм порасла!“
Татко ми го няма! Татко ми го няма!
Как без него може жито да е сладко?!
Спомням си гласа си и гнева си само.
Още не си спомням, че го няма татко.
Вече ми е юни. Вече ми е дата.
Трябва да развържа шалчето на мама
и да се разплача пред един приятел.

Само да си спомня татко че го няма.

Георги Н. Николов
представя:

НЕБЕ ЗА СЛЕДВАЩОТО ЛЯТО

Ярка мозайка от акварели – красиви, цветни, запомнящи се, е втъкала щедро в новата си стихосбирка Марина Матеева. Малката по обем книга се нарича „Шепотът зелен на необята“ и е дело на изд. „Светлана Янчева – ИЗИДА“, С., 2018 г. Книгата е съградена от няколко взаимно допълващи се части: „Огнище“, „Цвят на вековете“, „Есенни прагове“, „Неизбежности“, „Сезони“. Именно четирите годишни времена сякаш с пръстите на вещь ваятел моделират акцентите на човешкия живот: в ласкавия повей на пролетта и в задъхания мраз на зимната вихрушка. Или сред златото на есента, сменила жаркото пладне на лятото... Някои от акцентите са благословени с щастие, други са белязани с тъга в минорна изповед. Всъщност, изповеден е целият сборник. Приличен на щерна, от която струи сребърният поток на битието. Съизмеримо с нашето присъствие в делника, сред глъч или усамотение. Над всичко и всички доминира Човекът. Без него, без греховната му праведност, планетата България би била пуста. Но той е тук от векове и съществува в хаоса на цивилизацията и в лоното на природата. Природата е наш храм за духовно изцеление, в който прекланяме чела след умората от химери, дразги и тъмни настроения. Нея търсим, за да се слеем с величавата ѝ същност, да се потопим в други, хармонични измерения, под сводовете на които кънти звънка реч и корави люди се трудят честно за насъщния. Именно природата ни зарежда с първична сила, добротворчество и вяра в ближния. Неотразимото ѝ сияние покорява смъртните и сякаш, макар само за миг, докосва с тях могъщия пулс на вечността:

*Неизбродни пътеки премрежват
със обич баирите,
извисили възбог непокорни
зелени чела.
Планината бушува и плаче,
празнува и свири,
звездни чанове пеят над всички
родопски села.*

Тази вечност по естествен път кореспондира с нашето героично минало – стъпало към настояще и бъдеще. Със спомена за праотеца, загинал преди век в боевете край Тутра-

кан и за лобната скала на хълма Царевец. С тези и още величави дела споява Марина историята пред читателя. Защо така често се връща авторката и към родовия корен? Не търси ли и преоценка на „модерния“ XXI век с аргументите на националната памет? Да, това е кънтящ, съзнателен, последователен опит да разчупи апатичната ни черупка. Да прогледнем за патриотичния постанмент, върху който е расла и крепнала страната. За хората от градове и села, тихо легнали в пръстта, завещавайки ни родина, златокоси ниви и деца, в очите на които наднича нашата младост. Върху този фон се съгражда семейството, грее обичта към най-близките и някак встрани остава страхът, че някога ще ги загубим. Като огън – ту бурен, ту тихо пръскащ искри в календара на дните, кристално пее любовта към избраница до теб. Ту обсебваща, ту крееща в измеренията на спомена, но винаги скътана близо до сърцето. Какво сме без нея? Може ли да бъде заменена с нещо толкова равносложно в отредените от съдбата години? Трудни отговори за трудни въпроси. Улисани в тях, не забелязваме как на вратата тропа човешкият залез. Знаем за него и го очакваме, все пак невярвайки, че ще спре и при нас:

*Какво ни се случва,
когато очакваме зимата?
Пристъпваме в бавни пътеки
от тихи листа.
И тъжно се питаме колко
приятели имахме
и колко от тях ни предадоха
през есента...*

Стихосбирката на Марина е химн за нашето разнопосочно съществуване. Във време оно, в прашния калдъръм на днешното „аз“, в нетърпеливото очакване да отгърнем завесата на следващото утро. Творбите са послание на търещата личност – едновременно нежна и силна, към предизвикателствата на ориста. На българската жена, понесла обаянието на същността си през върховете и долините на предсказаното от незначайна орисница. Жрица, съчетала в себе си стоицизма на прежни поколения с ролята на майка и любима. Потапяме се заедно с поетесата във философски размисли за щастие, търсим отговор защо сме на този свят и какво си очаква от нас, от идеите и делата ни. Книгата впечатлява с дълбочината на поетичните съждения, с красотата на изказа, скулптиран в звънка мелодика. Мисля, че читателите на различни възрасти ще открият в нея собствените си търсения за доброта, за вярна оценка на моралните стойности и истинските цели в живота. Това, убеден съм, е най-голямата награда за всеки автор.

КАКВИ ИЗМАМНИ ВРЕМЕНА...

„С България в сърцата – стихове за свободата“ е новата книга на Павлина Павлова. Ще я оприлича с мащабен гоблен на страната ни днес, върху фона на който мрачните шевици са твърде много, а светлите ежедневно намаляват. Над стрехите на къщите в него, над буренясалите плодни поля и в сърцата на хората

там кънти пустош. И един страшен въпрос: „Това ли е нашата родина? Защо се стигна дотук и кой носи вината? Какво бъдеще я очаква, какво – децата ни и нас самите?“ Тревожни са и заглавията на творбите: „Измамни времена“, „Роб и Бог“, „Накъде вървим“, „Яростна епоха“, „Оковите на свободата“, „Умираща България“, „Емигрант“ и пр. Те са като падащи плочки в доминото на режисирана разруха – срива се гордият пантеон на националната памет, повехналите цветя пред паметниците на героите ясно показват, че сякаш с меч е прекъсната приемствеността между поколенията. Историята в училищата е вече друга: все по-далеч от своята 13-вековна святост; между властимащите и народа е зейнала дълбока пропаст, богати и бедни съществуват сякаш в две различни държави, а в истинската, в повседневната реална държава властелин е бедността, която прокужда завинаги чедата си в чужбина. Ще се завърнат ли някога те и защо? Дали ще доведат и родените в странство внуци, повечето от които

не познават езика на дедите... Все въпроси, на които никой не може да даде отговор. Нашата „европейска“ държава е болен организъм, разяждан вътрешно по повеля отвън. Непокорни гости пъплят из нея и разнасят чужди ценности и неясни културни стойности, обезличаващи самосъзнанието ни. Над всичко и всички е властта на парите... Днес, ако не друго, поне картината е ясна – има избрани и низши. Социалната правда е затъпкана в калта...

Гражданската лирика на Павлина е безпощадна. Тя не спестява истини, не смекчава картините, в стиховете си е втъкала цялата горчива, грозна, плашеща истина за българското битие. Такова, каквото съградиха чужди „приятели“ и такова, каквото допуснахме с цялата си наивност и лековерие:

*Протестираме мълком.
Беззвучно крещим.
А главите са сведени
в робско покорство.
Цял живот е така:
все мълчим и търпим,
демонстрираме гордо
това си упорство.*

*Като в приказка стара
за храбър юнак
крадешком се озъртаме:
Иде ли вече?
Той е вятър, легенда,
обгърната в мрак.*

*Трябва сам да воюваш
със злото, човече.*

Редица творби на Павлина ни убеждават, че тя е вещь народопсихолог. Тази книга не прави изключение. В нея са втъкани редица наши общи черти: добронамереност, търпимост, склонност да изчакаме разволя на събитията, преди да се намесим, а също и гостоприемство за почукалите на вратата ни странници. Те обаче нямат нищо общо с робската търпимост, приписвана ни от услужливи майкопродавци. Разграничение прави и авторката, защото който много търпи, много отмъщава. Отдавна е време, според нея, да развеем знамената. Да си припомним с разума и сърцата Орфей, Спартак и Аспарух, Левски и Ботев, хъшовете, Хвърковатата чета на Бенковски. Да се преклоним пред светлата икона на дедите и благословени от нея, да потърсим посоката към ново Възраждане, като не забравяме славната си история и неправдите, геноцида, униженията, изживени от българския народ през вековете, а и в по-нови дни. Като продължим примера на просветителите, дали образование и култура в тежки епохи, сред ядни хули и гонения – защото над нас е българският Бог, той ни сторва кръстен знак за насърчение. Друг път няма...

*Майко Българийо,
бият вековни камбани.
Вдигай се вече в борба
за достоен живот!
Ако останеш заспала,
то кой ще те брани?
Тупкат ли още сърца
на достоен народ?*

Често се питаме къде е мястото на творците в лавата на гражданските вълнения, непокорства и барикади. Отговор дава единствено личният пример. Именно непокорните, осенени с дарба и талант, дават пример какво да се прави и първи тръгват с гневните редици към борба за хармония, морал, човешко общуване, право на хляб и свобода на избора. Сред тях е и Павлина Павлова, олицетворяваща красотата на жената в нашата измъчена страна. Рядко днес в съвременната ни литература ще чуем такива песни:

*Аз съм гордата българка с кръв
непокорна, която
от предците ни взела е плам.
Затова, да послушам предания
древни в гората,
ходя, както се влиза във храм.*

Още много може да се говори за достойнствата на стихосбирката „С България в сърцата“, както и за цялата гражданска лирика на Павлина, изтъкана от полемичност, ясни съждения, непримиримост с дисхармонията на обществото и принизяването на „малкия“ човек до безгласна буква. Днес читателят изпитва все по-голяма необходимост от такива произведения, за да открие мястото си в хаотичната ни реалност, да прозре верния път, по който ще си върне свободата и човешкото достойнство и ще се почувства ползван за себе си и ближния, за родната си земя и бъдещето.

Утре няма да е днес

Интервю на Петър Андасаров с писателя Николай Петев

Къде се намираш днес – на попрището жизнено в средата или... къде се чувстваш като човек и като творец?

Като човек – гражданин на тази велика страна – толкова изстрадала, не се чувствам удовлетворен. Твърде малко съм свършил за нея. Не живеят българите така, както заслужават. Това общество не е човеколюбиво. Огромна част от народа ни заслужава реституция за труда си. Не случихме пак на политики. Продават народа си... малко по малко, но щедро.

Като пишещ човек вярвам, че най-доброто за написване предстои, което не значи, че нямам самочувствие...

А какво виждаш около себе си: какви хора живеят редом с теб и какъв е животът им?

Около мен живеят само добри хора, но ако понякога губят нравствени ценности, причината е в света, който ги притиска. Животът им е труден – нямат възможност за реализация. Парите – новата ръководеща диктатура, им отнема свободата и манипулира цялото животно.

Все си мисля, че си от удовлетворените творци, защото извървя интересен път дотук – видя много неща, които те обогатиха и изостриха твоята чувствителност. Затова и написаното от теб досега е прочувствено, с философско проникновение и обобщение за смисъла да живеем. Нещо повече – мисля си, че си по своему и щастлив човек.

Не знам дали бе щастлив животът ми, но от време на време се самозаблуждавам, че бе красив. Важното е, че нямаше война през последните 6-7 десетилетия и не загинаха млади българи. Макар че „преходът“ взе немалко жертви – от напуснали завинаги Отечеството ни до отровените от слободията на престъпността и неиздържалите на трусовете на промените.

Казват, че щастието е в богатствата, които притежаваме. Само че ние творците имаме предвид друг вид богатства – духовни. Кои са твоите, които те легитимират?

Сигурно могат да се забележат в книгите ми. В живота съм гледал основно да помогна. Не съм разрушавал. Разбира се, при явна некадърност, мързел и отсъствие на идеи се е налагало и ще се налага да бъда строг, макар че боли. Девизът ми е „Бързай да правиш добро“. Дано успявам – според силите си.

Още с първите редове от твои творби усетих присъствието на творец с поетична душа. И всичко, което прочетох след това ме караше да се доближавам до света на един емоционален човек, с душа на поет. Давал ли си си сметка за това?

Не знам дали ми е поетична душата, но като че ли съм си емоционален. И ми личи. Това според някои мои приятели ми пречи. Времето сега било двулично –

не трябва да си издаваш емоциите...

И във връзка с предишния въпрос – докъде щеше да стигнеш, до какви изяви и реализация, ако останеше в полето на поезията?

Не се шегувай... Никакъв поет не съм аз. Просто текстовете ми са лирични, тъй като считам, че човекът днес е зажаднял за топлина, съчувствие и обич. Като критик обаче ще ти кажа, че славата ще мине край поети, които редят думи според тях в оригинални образи, където не само няма мисъл, но няма и чувство.

Зададох ти този въпрос не случайно. Знаеш правилото, че най-добрата публицистика, най-доброто есе са способни да напишат поетите. Ти как се озова в храма на тази изтънена и значима литературна словесност?

Имам чувството, че съм се намерил. Есетото е по-голяма свобода от стихотворението. Тази мисъл е спорна, даже

може би невярна, но я казах, за да разбереш как се чувствам в този жанр.

Не можах да се въздържа и се спрях отново до твоя Фар и неговият Пазач – едно от най-значимите ти произведения. Да си призная – у мен не гасне светлината на фара и винаги се чувствам съпричастен на Пазача, който ревностно я пази и направлява. Как ти намери своя Фар на живота и как срещна Пазача му?

Благодаря ти, поете, за добрите думи. Пазачът на фара знае, че ако не го запали, моряците ще са в опасност. Сигурно знаеш, че някога край Бретан са правили фалшиви фарове, корабите са се разбивали и тогава са идвали мародерите. Това не трябва да допускаме. Поради тези две причини търсих и Фара, и неговия Пазач.

Когато препрочитам „Фарът и неговият пазач“, си задавам въпроса за смисъла на живота. Какъв е той – би ли ни казал?

Не е удобно да се правя на учител. Искам с есетата си да подшушна хората да бъдат по-българи, по-добри, по-справедливи, по-благородни, да мислят повече за бъдещето, да анализират по-обективно миналото, да виждат, че светът е все по-малък, но

България е много, много голяма.

А разбра ли какво значи смислен и още – щастлив живот? Какво е щастие то в края на краищата?

Онова, което не може да бъде постигнато.

Вече и за ляво и за дясно настроените хора е ясно, че животът ни се обърка, помръкна, подивя и се озъби на човека, на българина. И тъй като в центъра на твоите литературни усилия са те – човекът и народът – и ти страдаш за жестоката обидка към тях и към живота им. Кажете какво е твоето обяснение за тази нищета – духовна, морална и в голям процент – материална?

Нищетата е големият дълбок белег на това време. Обяснението – „Големите пари победиха големите идеи.“ Но zapomни, приятелю, всичко това е временно. Всичко е процес. А той върви към справедливост – иначе просто няма път.

Толкова години си участник, наблюдател и оценител в процеса на развитие на националната ни литература. Как би характеризирал състоянието на днешната българска литература?

За разлика от мнозина, аз мисля, че творческият процес се развива нормално, че българската литература е единна – особено в оценката за съвременността. Има, обаче, един проблем, който използвам случая да поставя. Той се нарича редактор. Всеки има необходимост от него. Особено поетите. Всепозволеността на издателите и отсъствието на професионален редактор смалява качеството на книгите. Редакторът не е цензор. Той е качественик. Вторият тежък проблем е критиката. Бездарието става все по-нагло – купуват си даже италиански награди... Трето – контакта на българската книга с публиката – СБП трябва да изгради свои книжарници. Четвърто – заплащането на писателския труд. Това е единственото изкуство, където пиратството е абсолютно безнаказано. Наесен този въпрос ще поставим в Парламента. Иначе – творческият процес се състои от немалко талантливо хора, но за тях ще говори бъдещето.

Ти винаги споделяш и напомняш гордостта, че Съюзът на българските писатели е Вазовият съюз. Догодина ни предстои да отдадем заслужената почит към този титан на словото и да изречем благодарствени думи – ние сме щастливи следовници на Дядо Вазов, а Съюзът – неговият и нашият, стана на 100 години. Как ще бъде отпразнувана тази славна годишнина?

Надявам се славно. Тържеството ще бъде в Народния театър през май 2013. Ще има много чуждестранни гости. Ще излезе пълната история на СБП. Ще излезе марка по случай 100-годишнината. Най-накрая Речникът на СБП ще бъде готов – с огромна научна информация. И още много инициативи...

юли- август 2012 г.
(със съкращения)

От новата книга на П. Андасаров „Животът е по-голям от човека“

Петър Андасаров

ПРЕДЗАЛЕЗНО

Крило на гарван е нощта,
къде подслон да диря
за слънчевата си душа –
предзалезно ефирна?
Без жал – непримирима – тя
сърцето ми разпъва
на кръст от болна самота
в нощта безмълвна...
Но вместо миг на смъртен удар –
предзалезно пулсира то.
И слънчевата ми душа до лудост
живее своето тържество.

СЛЪНЦЕ МЕЖДУ НАС

Обречени като крила на птица
из тоя град се лутаме затворени,
където ни оглеждат
погледи лисичи,
защото в обичта сме непокорни.
Невъзмутими думи –
сипнала градушка
с унищожително-нечиста белота
врхлитат в упор,
шибат ни бездушно
под ниското небе на завистта.
А никой,
никой и не подозира
как между топлите ни рамена
венчално – пасторална светлина
извира,
пулсира
слънце между нас.

КЪСНА ЛУНА

В различни посоки към
два хоризонта .
По свой път всеки за някъде.
Тъй сме вървели по
стръмни сезони
до прага на лятото маково.
Ах, маково кратко безумие
се втурна в нощта на душите ни.
И късна луна помежду ни,
изтъняла от скитане.
Не питай до вик
на звезди ли е спирала,
или е жънала жълтото лято.
Послушай –
с гласа на щурци свиря
и с песни ни вика земята.
Поддай си ръцете, пази топлината –
тъмен е пътят оттук-нататък.
По млечния път на душата ми
тайната ти ще отгатнеш.
Животът ни учи
на своето изкуство –
със жажда за обич осъмвай,
замръквай с вълните
на силните чувства
и няма над теб да се стъмни.

ПЪТЯТ

Николай Петев

През планината върви път. Едни му викат – черен, други – съдба. На него има човек, който си отива. Не мога да видя точно – надолу ли е тръгнал, или нагоре. Но си отива. Същност, какво значение има – спускане, или изкачване, когато си е тръгнал? Вековечна човешка идея, или самозаблуда – че за човешкия род най-важен бил стремежът нагоре. Пътят понякога се спуска... за да тръгне.

Виждам, че човекът, който си отива, спира и се обръща към мен. Дали ме видя, или просто се прощава с моя хълм? Но това сбогуване е толкова красиво. Очите му, макар и далечни, излъчват мек и топъл заник. Тъжни са, но добри. Простил е на всички. И на убийците си. Това понякога не е трудно. А на себе си? Това май е по-трудно...

Човекът си отива. Пътят нещо му казва. И той тръгва. Особен, невидим, неуловим разговор...

А за нас остава жилавата вяра, че той отива оттатък планината за малко. Наивната вяра – само да се види с приятелите си. Но човекът не може да не се върне. Забелязал съм, че хората винаги отиват, за да се върнат. Пак сами. Не съвсем. С пътя. Той никога не си отива.

Памет и признание за Разцветников

Румен Стоянов

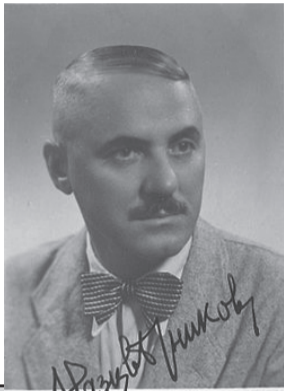
Не помня кога съм чул за пръв път името на Асен Разцветников, нито дали съм го чул от родителите си, макар с достатъчно основание да предполагам, че било е така (добре помня, че той, човекът с такова красиво име, бе една от най-ранните причини да се гордея с моето родно място). Не съм виждал големия ни поет и преводач, та дори най-бегъл спомен за него нямам. Нищо не съм направил за разпространение на творчеството му в испано и португалоезичните страни, защото не съм в състояние да пресъздавам неговите римувани стихотворения. Много пъти съм бивал удостоен с внимание заради обстоятелството, че съм родом от селото на Разцветников: колчем кажех откъде съм, мнозина тутакси го запомнях, понеже знаеха, особено пишещи и ценящи българска поезия, че той е от Драганово. И усещах как уважението към мен и моите умишления порастваше благодарение стореното от Разцветников, към чиято чиста памет не бях отправил една писана дума. Неведнъж се канех поне да стъкмя кратко изследване „Асен Разцветников в испано и португалоезичието“ и още не съм изгубил надежда да го сторя...

Роден съм (в дома на Владимир Русалиев) през три къщи, една черква и две задънени улици от къщата на Асен Разцветников. Аз не вярвам във вещици, но че ги има – има ги, твърди някакъв шегобийски чуждоземен израз. Нещо подобно изпитвам досежно рождено ми съседство с Разцветников: знам, че то няма никакво значение за онова, което се опитвам да постигна и същевременно тая близост ме изпълва с не само гордост, но и с упование, тя ми действа като своего рода залог за качество. Не може да съм дошъл на тоя свят току до Разцветников, на една и съща улица, през един хвърлей, все до нещо свястно ще се домогна в най-изящната от словесностите. Непосредствеността по месторождение с Разцветников ме някак си окриля, сякаш той бие пъртина и ми е полесно да крача. Не се присламчвам към него, той ме дърпа към себе си, виновна е не моята слабост, а неговата сила – тя ми вдъхва увереност сред подтискащата ме празнота, която в качеството си на стихопишец винаги съм осезавал.

През 1996 в Института по библиотечно дело бе защитена дипломна работа за моите публикации. Неочакваната чест дължа на Пенка Кабакчиева, чийто първоначален замисъл бил да обхване заглавията от и за Разцветников, Русалиев и моя смиреност. Впоследствие се оказало, че моите са повече, отколкото Разцветниковите. И ръководителката ѝ (Донка Правдомирова) предложила проучването да се занимае само с моя недостойност. Случаят ми показа най-нагледно колко премълчаван, онеправдан е бил Разцветников след 1944 г. и как покрай него и Русалиев са се досетили за мен. Единственият път, когато съм отдал почит на Разцветников е при откриване на неговия музей, тогава по настояване на местни културни дейци вървах отпред на шествието и носих цветния венец, който положихме пред паметната плоча на възстановения дом.

Помня как баща ми (бил съм десет-

годишен) един летен ден се върна от ветеринарната си лечебница и рече на мама: „Асен Разцветников умрял“. Тя попита „Откъде разбра?“, а той отвърна: „Видях Кина на рейса, отиваше на погребението в София“. Кина е Асенова сестра, рейсът от село Сушица, гдето живееше тя, минава за Горна Оряховица през нашето. Докато чакал да се освободи службата за него в Драганово, баща ми – вече задомен – работел през тридесетте години като ветеринарен лекар в Сушица и квартирувал у поетовата сестра, учителка там и приятелка на моята майка още от гимназиалните им години във Ве-

Асен Разцветников

ВЕЛИКДЕН

*Във пролетната нощ, люляни
от зноен дъх и звезден звън,
сънувахме ний твоите рани
и тихо плакахме насън.*

*Ний плакахме за теб на кръста,
за себе си и за света,
за своите ястребови пръсти
и стари, каменни сърца.*

*И ето: утрото е свежо,
блестят грамади розов цвят,
във млечносинята безбрежност
ята от гълъби летят.*

*И бий в сърца ни нежна сила,
и ний простираме ръка –
със пръсти, жадни да помилват
децата, птиците, света.*

* * *

*Свела мигли от бронз,
тихо шушне и плаче гората.
С мокра човка кълве
по стъклата ми лекия вятър.*

*Вземам бавно в ръка
твоите сини писма и зачитам.
Моят спомен трепти,
той се втурва, той бие копита.*

*Но следите зад мен
са затрупани с лед и със камък.
Няма път къмто теб.
Ти си мъртва за мене. Отдавна.*

*Аз не мисля за теб.
Аз не чакам. Нощя не сънувам.
Само скръб е светът.
И лъжа. И жестокост. И грубост.*

*Аз отпущам ръка
с твоите думи и пликчета сини
и загледан навън,
виждам ято години. Години.*

*Виждам – иде нощта,
идат бавно покоя и мрака.
Аз не мисля за теб.
Аз не плача насън. Аз не чакам.*

лико Търново. На 25.12.1919 избухнала обща транспорта стачка. Разцветников бил телеграфист на гара Горна Оряховица и член на стачния комитет. В началото на следващата година бил задържан и откаран в търновските казарми. Як студ държал и вечер той по тъмно излизал скришом и отивал да пренощува на топло при сестра си Кина, споделяща стаята и наема със своята приятелка Мария, бъдещата моя майка. Двете ученички преспивали на майчиния ми креват, а стачникът-поет на сестриния си. Горната случка научих от леля Кина, когато я разправи на вселушание в Драганово по повод честване осемдесетгодишнината на нейния баба. Моите родители имаха обща черта, може би общобългарска, да не благоговяват пред високопоставени особи. И въпреки подпитванията ми не успях да изкопча от мама нищо за Разцветников, при все че у нас доказателствено се пазят „Жертвени кладни“ с негов дарствен надпис. Когато влязох за пръв път в Разцветниковия музей с почуда открих, че моята майка я има на две уголемени снимки, едната в приземието и с пояснение „Асен Разцветников на излет с приятели и деца в околностите на с. Драганово, 1935 г.“; там е и Камен Зидаров, също наш съселанин, мама е на третия ред трета отдясно. В горния кат е изложена снимката, обозначена „Разцветников, Олга и Тодор Бочев на излет в околностите на с. Драганово, 1940 г.“, мама там е най-крайната вляво.

Възстановяването на с десетилетия запустения Разцветников роден дом и превръщането му в музей е в значителна степен последица от преките и косвени усилия на д-р Борислав Стоянов, тогава председател на драгановското читалище – длъжност, която баща ми заемаше в продължение на осемнадесет години. По негово време читалище „Съединение“ предприе постъпки да се издействуват решение и средства къщата да стане музей и неведнъж баща ми ходи в столицата по този въпрос – там получи и донесе оскъд-

ните лични вещи на поета, съхранени подир свършека на земните му дни. Помня къщата преди да стане музей, беше необитавана и покрай нея минавах, щом отивах в някогашната моя махала или в горната черква „Свети пророк Илия“.

В битността ми на закъснял поет (как другояче да обясня, че прописах стихове прехвърлил тридесетте?) взех полка-лека да преосмислям живота откъм неочакваната си занимавка и съзнах, че близостта с Разцветниковия дом за мен има значение. Първото си детство изкарах в Разцветниковата махала, скътана между десния бряг на Янтра и баира, къпал съм се в реката, гдето се е къпал той, съпругът на майчина ми първа братовчедка е бил ученик на Разцветниковата любима Райна Савова, скитал съм по същите припеци и върбалаци, захласвал съм се по същия нашенски говор, наслаждавал съм се на същите ненагледни гледки. Съзнанието за тая опосредствувана блезаст с Разцветников ми е опора в България и по чужди чужбини.

Чудо голямо! – ще каже любителят на чудеса. Нито е чудо, нито е голямо, даже не бих рекъл, че е. Но поезията, мисля, е и способността красиво да виждаш несъществуващи неща, да виждаш все по-много във все по-малко, толкова много в толкова малко, че тази способност е по-скоро способността да вярваш, че виждаш многото в малкото. За вярата ставаше дума.

Ангел Каралийчев: „Когато Асен Разцветников по литературните четения задаваше гатанки на малките слушатели, в салона наставаше необикновено оживление. Всички бързаха да отговорят. Питал съм го защо децата обичат толкова много гатанките? „Защото те са една хубава гимнастика на мисълта – отговаряше, – на ловката мисъл, на бързото досещане. На детето не трябва да се поднася произведението като обелен портокал. Нека му се даде възможност само да се потруди при обелването, да се позамисли, да се добере до извода и да изпита радостта на откритието.“

Илия Бешков: „Талантът на Разцветников е елмазен. Такъв друг път я се роди, я не... Той – като дарба – наистина е много крехък и аз се терзя от милост към него. Жестокостта е непоносима, но тя е особено мрачна, когато се проявява спрямо един чист талант...“

Людмил Симеонов

ОТНОВО ЗА ВЪЗКРЕСЕНИЕТО

Нашият народ умее да бъде признателен. Той помни и винаги ще помни, че неговото Възкресение от петвековното османско иго стана възможно чрез подвига на руските войници, мнозина от които оставиха костите си по пътя на епичните битки от дунавския бряг при Свищов през Балкана до Тракия. Затова и сега ни покъртват с трагичната си решителност и жертвоготовност думите на генерал Драгомиров в навечерието на съдбоносния ден: „Или отвъд Дунава, или в Дунава!“ Затова и едни от най-топлите стихове в паметта ни са от Вазовото стихотворение „Здравствуйте, братушки!“, затова са молитвени стъпките ни пред паметниците на нашите освободители, където идваме, за да положим своето цвете и да помълчим в тишината, която ни пречиства от злобата на деня и суетите човечески.

Но ние знаем, че свободата си не сме получили незаслужено. Идеята за национално освобождение беше духът и смисълът на родолюбивите призови на оня „тъмен“ хилендарски монах, хвърлил първата искра в съзнанието на поробените.

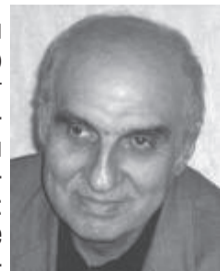
Свобода разнасяше в своите скитания из цяло Българско синеокият Апостол, чийто безимен гроб и до днес не ни дава покой.

Страстен копнеж за свобода диша от всеки ред на безподобното Кърваво писмо, чийто автор може да бъде единствено Тодор Каблешков.

В името на българската свобода се сбъдна горещата молитва на гениалния Ботев, дръзнал да излезе на борба със стихииите.

Най-после, какво друго, ако не най-красноречиво доказателство, че народът ни е достоен за плодотворе на цивилизацията и прогреса, е разкъсаното от куршумите и обгорено от барута на сраженията Самарско знаме, под което българските опълченци умираха на Шипка, сътворявайки чудеса от героизъм?

Затова нека най-съкровената ни мисъл е за Отечеството, нека този празник е Денят на нашето национално разбирателство в името на общите ни усилия по трудния път на справедливостта, демокрацията и хуманизма.

Стефка Венчева

Кожата

Суматоха изпълваше двора на старейшината Кузо. Слугините му се шураха като мравки напред – назад, но не смееха да надникнат през прозорчето на собата. Домашните му се въртяха около него, а той лежеше, проснат като ранено животно. То така си и беше. Върнаха го заранта от лов. Глиган беше разпорил корема му, а червата се подаваха като надути пресни луканки. Вкараха носилката в гостната соба на първия етаж и го положиха на пода върху мечата кожа. Кузо охкаше през зъби и дишаше тежко. Хората му разказаха, че посякъл два глигана. Третия улучил с копието в окото, но уцеленото животно се втурнало срещу него и забило бивните си в корема му.

Богатият дом се намираще в северния дял на Трапезица. Кацнал като голяма каменна птица на самия край на хълма, над отвесните скали, които го вардеха от неканени гости и от чакалите, идващи тук зиме по замръзалия Ятрус.

Първа излезе голямата му дъщеря Петра и се завайка на висок глас. Той лежеше върху подгизнала от кръв черга, главата му клюмаше настрана и от устата му излизаше пяна. Петра помисли че е умрял.

От стаите дотърчаха и синовете му Асен, Теодор и най-малкият Йоан, когото всички наричаха галено Йоаница.

– Стига си пищяла, сестро – рече Асен, – прати някого за врача.

– Стана така бързо, че никой не успя, да се притече на помощ – оправдаваха се стражниците.

Раната изглеждаше страшна.

Дано да му е писано... Помогни ни, Богородице, помогни ни Тангра, помогни ни, Господи, помогни ни, Ятрус, – Петра призоваваше всички богове за спасение-

то на баща си, коленичила пред иконата на Божията майка.

Донесоха дърва и разпалиха камината, защото банът се тресеше и току прошепваше, че му е студено.

Врачът Райчин по цял ден се скиташе из горите да търси целебни гъби и билки. Сега им се стори, че е минала цяла вечност, докато пристигне.

– Дай да видя раната, господарю, – обърна се той към Кузо, чиито вече се мрежеше и май скоро щеше да изпадне в не-свят. – Лоша работа, лоша... – измърмори на себе си знахарят и рече тихо на другите да излязат. В одаята останаха с Асен и Теодор. Той измие ръцете си от чебъра и заразлежда внимателно раната. Сетне извади от торбата глинено гърненце, от което одаята се изпълни със силна неприятна мизма.

– Уф, Райчине, каква е тая смрад? – попита Теодор с длан на устата.

– Мехлем, господарю. От него раната бързо ще заздравее, но първо ще трябва, да ми донесеш от силната ракия, за да я промия. И чисто платно за превръзка, пояс да направим и да приберем червата. Бързайте! – обърна се той към Теодор и когато оня се върна, Райчин откъсна парче от тъканта, накісна го в ракията и се наведе над ранения. Кузо застена и се загърчи от болка, но синовете му здраво го държаха за ръцете и краката. Врачът го намаза с мехлемите, притисна двата разкъсани края на корема и го стегна с превръзката.

– Трябва да пийне вино. Но не му давайте нищо за ядене. Голям късмет има

банът. Червата не са се накъсали. Утре заран ще дойда да го видя пак. Ако няма гной, ще го зашия. Изкара ли нощта, ще живее.

Райчин излезе през здравата дъбова порта, наметнал на рамото си торбата с цярове и тръгна надолу по склона към къщурката си, надвиснала над Етъра. Бащиния му беше и понеже не реши да се жени, живееше сам. В нея имаше само един одър и няколко сандъка за церовете. На тънки конопени върви от тавана висяха китки сушени билки.

През нощта Райчин сънува глигана, който разкъса корема на бана. Животното беше черно и едро. То беше отнело силата на Кузо, а той в болката и яда си, му я беше отстъпил. „Човек предава силата си само, когато е гневен, така да знаеш“ – чу гласа на баба си Заха, която не почиташе църквата и нейните боже-ства, а вярваше в Кибела и Залмоксис и

имаше техни статуетки от бял мермерен камък. Тази вяра се беше предавала от коляно на коляно, както и знанията за лековете...

Райчин чувстваше, че по някакъв начин тези езически богове бдят над него така, както и Христос. Той не искаше да воюва с никой тях. А когато влезеше в храмовете на Търнов, си взимаше восъчни свещи, които после използваше за мехлемите си.

Със събуждането си спомни как баба му казваше, че връщането на силата става чрез кожата на животното, което те е победило. Набързо обу цървулите и заситни към Кузови. Беше здрачно, но топло утро. Тънък вятър повяваше откъм реката и напомняше, че след Еньовден

годината тръгва към времето на кожусите. Райчин заблъска по портата и чу гласа на стражника:

– Кой си и защо си дошел?

– Знахарят съм, трябва да видя как е раната на бан Кузо.

– Не са ми казали, че ще дойдеш толкова рано. Ще ида да питам.

– Отвори бе, човек. Бърза е работата.

Онзи леко откряна малката врата и като се увери, че врачът е сам, го пусна.

В одаята го удари дъх на спарено. Теодор се беше свил на един от одърите и спеше, но Асен не беше мигнал.

– Как беше през нощта? – попита Райчин.

– Все искаше да се завърти, едва го удържах да не ляга на раната, викаше, че го боляло и на два пъти му давах вино. Сега спи.

– Къде е глиганът, който го наръга?

– Не знам. Другите са прибрали, но този май е успял да избяга. Защо?

– Трябва да се намери и да се донесе, та да му вземем кожата и с нея да завием раните на господаря – така ще оздравее, защото в тая кожа е ядът му и ще си го вземе обратно.

– Сигурен ли си? Това са езически работи, ако те чуе тате, лошо ти се пише.

– Ти, нали ме чу? Тръгвай. Друго спасение няма...

Асен не чака да му повторят и отиде да буди Йоаница. Скоро тропотът от копитата на два коня тропоса съня на долната махала. Като прекосиха Етъра по плитчи-

ната, братята се изкачиха на съседния хълм. Дивите прасета се гонеха там, мираха се сърни и елени, зайци и яребици. На хълма имаше руини от постройките, вдигани в древността от римляните. Горите тук бяха пълни с дивеч, но за мечки ходеха в Хемус. Редом с конете тичаше и хрътката на Кузо, същинска сянка на отмъщението. Тя първа улови кървавата следа и се стрелна към отсрещния лещак – братята се спогледаха и препуснаха след нея. Едновременно чуха предсмъртните хрипове на удареното животно и видяха как дръжката на бановото копие разклаща сърцевидните листа по правите лескови стъбла...

(Откъс от романа „Заяшка кожа“)

– Аз съм Вечната майка.

– А аз съм Разделената земя.

– Тази земя е същата, върху която някога се сбогувах винаги с болката.

– Тази земя е моят несвършващ път към себе си – през планини и реки, през облачни небеса и убивани слънца, през огън и меч... Десетилетия. Векове. Епохи.

– Тук, където се срещат всички ветрове, са родени децата ми. Но често вместо да връзвам люлки, поставях траурни ленти върху многобройните им гробове – изкопавани от свои. Оплаквах ги – а се раждаха песни. Милувах чертите им – и те оживяваха в думите на по-младите. Отдалечавах се от рождените им дати – а не пристигах при истинската им смърт.

– И нямаше кой да спре омразата и проливането на кръв тогава, когато от Изток и Запад всички искаха да ме поставят на колене. Но дори и коленичила, аз пеех песните на моя край. И моята силна Биляна все още бели своето даровно платно край Охридските извори за онова свършено момче, останало винаги в мечтите й. И тъжните мелодии се леят – безкрайни, носталгични, несвършващи. Като кървавите залези и сините изгреви. Като непрошепнатите думи на сбогуване и неказаните – при посрещане. Защото аз самата съм превърната в кръстопът.

– Застанала на хребета на годините, днес повече от всякога трябва да призная, че истината се ражда през болката.

Винаги съм искала да разбера как се стига до истината – със сила или със справедливост, с твърдост или с нежност, със спонтанност или с търпение. Но по-

Болката

Красимира Кацарска

неже като всяка майка обичам всичките си деца – не мога да простя на никого от онези, които им причиняват болка. А знам, че ще го направя – в името на бъдещото по-добро време, което един ден все пак ще се роди.

– Затова ли се отказа от мен тогава, когато хора без сърца не просто ме откъснаха от теб, а ме разкъсаха? Затова ли все някой от Горната земя идваше уж да ме утешава, а ме ограбваше? И прати ли ми някой лъч, който да ме изведе до светлината на истинското разсъмване? Защо кървавите залези бяха много повече от развиделяванията? И все още моите тъжни песни свиват сърцата на тези, които ги чуят? А танците ми звучат като мълчалив ек сред зигзагите на историята. По моите пътища са се срещали разбойници и закрилници, достойни войводи и жестоки предатели, смазващи молитви и разтърсващи клетви. И любов е имало –

невъзможна. И смърт е застигала най-преданите, най-смелите, най-последователните. Но ражданията почти винаги са стигали до мъртвородени отрочета.

– И във всички пребродени посоки бях аз първата и последната родина; кътчето на душата, откъдето се раждаше

свободата. Да – много са жертвите. Но народът не е забравил героите си. Неизброими са могилиците – но в тях е вградена сянката на идеала. И не е останал неоплакан нито един от онези бащи и сино-

ве, братя и приятели, които са вярвали в бъдещето. Може да се намират от двете страни на границата. Но сърцето отрича подобни граници. Защото посочва най-верния път към истината.

– Затова нека премахнем границите в сърцата си днес! И да помечтаем децата ни да живеят в един по-добър век.

– И да спрем сълзите си – заради тяхното бъдеще.

– Свободата винаги ще има много имена.

– И земята може да се нарича различно.

– Но всеки човек ще носи до края на земния си път в картината на сърцето си

един фамилен знак, един роден дом, една улица, един град, една родина.

– И ще оцелява през бурите и ветровете с мисълта, че животът му не е минал напразно.

Мост през времето

(поезията на два езика означава пускане на гълъби в повече от една страна)

Хилми Хашал

През последните години сме впечатлени от благоприятното развитие на взаимоотношенията между българската и турската поезия, което се изразява най-

вече в продуктивната съвместна работа в тази насока и в престижното ниво на разпространение на литературните творби на двата езика. Това обстоятелство създаде прекрасна възможност за читателите от България и Турция да се запознаят по-отблизо с модерните поезии на двете страни от миналото до днес. Особено радостен е фактът, че след появата на обемистата „Антология на българската поезия от 60-те години на XIX век до днес“ 2 тома (биллингва на български и турски език, изд. „Св. Климент Охридски“, 2014) на Ахмет Емин Атасой, същият автор (като съставител и преводач) продължи да работи с по-голям ентузиазъм в тази насока и ето че пак ни зарадва с новата си антологична книга „Съвременна българска поезия“, отразяваща един период от 55 години и включваща творбите на 45 български поети, родени между 1938 и 1993 г. Всъщност тази книга, съставена от стихотворения, представени на турската литературна общност в различните реномирани съвременни турски литературни списания през последните няколко години, се явява като естествено продължение на спомената вече антология. Предоставяйки правото на преценка на самите читатели по отношение на подбора и качеството на преводите, както е ред-

но, аз ще си позволя дързостта да кажа няколко думи за съставителя-преводач Ахмет Емин Атасой: Той, като двуезичен поет, пишещ на турски и български, от както живее в Турция, се посвети изцяло на литературно-творческа дейност, която продължава със същата стриктност, всеотдайност и дисциплинараност и понастоящем. С цел да привлечат вниманието на своите читатели върху тази негова посветеност, ръководствата на литературните списания „Елиз едебият“ („Ръкотворение“) и „Чини китап“ („Чиниена книга“), излизали в гр. Бурса, със съвместно решение връчиха наградата „За принос в областта на художествения превод през 2017 г.“ на Ахмет Емин Атасой. Тази награда се явява израз на благодарност към неговия неуморен преводачески труд и жест на признателност за засетите семена в областта на поезията, разказа и есеистиката на двете национални литератури. В мотивировката за награждаването се подчертава по-специално следното: „Имайки предвид направените многобройни преводи от български на турски и от турски на български и издадените обемисти антологии на два езика; успешните му изяви като автор на поетични, есеистични, литературно-критични и др. литературни творби; редовно публикуваните поетични преводи в редица издания като „Джумхуриет китап“, „Елиз едебият“, „Синджан истасйону“, „Патека“, „Берфин бахар“, „Яба едебият“, „Тюрк дили дергиси“ и др.; големият му принос за обогатяването на нашата литература със значимите творби на преведените от оригинал чужди автори, начело със славянските литератури; преведените негови лични поетични творби на английски, азерски, македонски, румънски и др. езици и оценявайки по достойнство факта, че е носител на „Голямата балканска награда за поезия“ (Румъния) и наградата на Академията за европейска култура „Орфеева лира“ (България) за 2008 г., господин Ахмет

Емин Атасой се удостоява с наградата „За принос в областта на художествения превод през 2017 г.“

Настоящият поетичен сборник „Съвременна българска поезия“ е нов опит за разглеждане на днешната българска поезия от птичи поглед. Тя е сравнително млада и модерна поезия, която се крепи на онаследени традиции с дълбоки корени. Тази поезия ревниво пази своята самобитност и едновременно се развива в унисон с тенденциите на нашето модерно време и заема своето достойно място не само в библиотечните рафтове, а и в съзнанието на академичния свят. Тя е била винаги обект на внимание както на българските, така и на чуждите автори. За нея много се писа и у нас. Ние я ценим като национална памет на българския народ, понеже тя съхранява в себе си цялостното духовно и емоционално богатство на една нация, което е сътворено благодарение на огромния теоретико-практичен опит на българския творчески гений. Радостното е, че из средата на тази поезия се появи творецът Ахмет Емин Атасой, който е всеизвестен както със своя талант, така и с познанията, опита и майсторството си на преводач от турски на български и от български на турски език. В това отношение неговите заслуги безспорно са неограничени високи. Може да се каже, че той като автор, владеещ перфектно и двата езика (в теоретико-творчески план), е едно рядко литературно явление. Въпреки че е изживял пряко негодите на т.н. „възродителен процес“, страданията и срама на „голямата екскурзия“, той по човешки възпя своите преживявания и с дълбока прочувственост изстрада голямата си носталгия по родината. Както всички останали поети-изселници и той много болезнено – и то много честно, засега в своята поезия парливите проблеми на човешкото унижение, които ги окачествява като „голямо престъпле-

ние“ в човешката история. Но изживените страдания не засенчиха неговите патриотични чувства. До ден днешен той успя да запази ненакърнена своята свята синовна преданост към всичко родно и мило. Посвещавайки се изцяло на интензивно преводаческо дело, той показва на практика как трябва да се служи за сближаването на две съседни държави и на два съседни народа. Сега, когато се радваме на книгата „Съвременна българска поезия“, очакването на появата на „Антология на съвременната турска поезия от края на 60-те години на XX век до днес“ в София е едно красноречиво доказателство за голямата и високохуманна мисия на Ахмет Емин Атасой в тази насока.

В „Съвременна българска поезия“ са застъпени предимно темите за любовта, патриотизма, ежедневните грижи, човечността, житейската философия и т.н., които са общочовешки, но са изразени с различни (оригинални) образи и метафори. Силно впечатление прави една друга позната тема – „вселенската болка“. Тя заема особено място със своите разнообразни измерения и дълбочина.

Тази книга може да се оцени като нова изява на преводаческия талант на Ахмет Емин Атасой като ценен документ в историята на българската поезия, но и като дълбока следа в преводната художествена литература на турски език. Тя, от една страна, цели да представи в сбит вид състоянието на днешната (модерната) българска поезия, а от друга страна, има за задача да пренесе в бъдещето като ценен дар някои от общите взаимни влияния като звукови, мелодични, смислови и други, които са се получили в резултат на многовековното общуване между езиците на два народа.

Поднасям на вниманието на любезния читател прецизните преводи в сборника „Съвременна българска поезия“ с обич и уважение и с дълбоката вяра, че те ще му доставят голяма наслада.

Хилми Хашал е изтъкнат съвременен турски поет, издател и главен редактор на лит. списание „Елиз едебият“.

Поезия патриотична, революционна, демократична и хуманистична

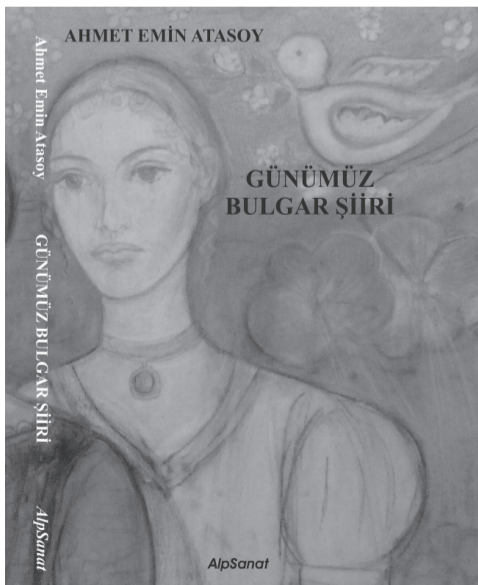
Ахмет Емин Атасой

Когато се говори за величието на отдалените страни, общоприето е употребата на критерии като площ и население за сравнение, но когато става въпрос за величието на даден народ, тези критерии са невалидни, а преди всичко се съобразяват трайните следи, оставени от него в световната култура. Погледна-то през тази призма, твърдо може да се каже, че България, макар и малка (даже много малка) страна, притежава народ, който е голям, защото през 1300-годишното си присъствие на историческата сцена, той е внесъл неограничени богатства в общочовешката съкровищница, най-вече в областта на литературата, изкуството и културата.

Съвременната българска поезия, част от чиито представители са включени в настоящия поетичен сборник, е естествена наследница на новата българска поезия със 170-годишно минало, която се явява завидна пазителка както на всички свои традиционни особености, така също и носителка на всички новаторски търсения в световната, европейската и в частност в славянската литература.

Отличителната черта на тази поезия е нейната свързаност със съдбата на народа и с неговото фолклорно богатство. През годините тя се превръща в мощно оръжие, което изиграва решителна роля за националното осъзнаване на масите и за участието им в съпротивата против

Османското господство. Достатъчно е да се споменат само имената на възрожденските поети Г. С. Раковски, Добри Чинтулов, Петко Р. Славейков и др., които вземат лично участие в това дело и съдей-

стват за формирането на неговото „интелектуално ядро“. А гениалният Ботев, приет от целия народ като олицетворение на свободата, е запленил от своите романтични идеали и съставя чета от 200 души (все „луди глави“), за да предизвика бунт и да събори Турската империя, но вместо „свобода“ той намира собствена-

та си смърт по пътя на безсмъртието.

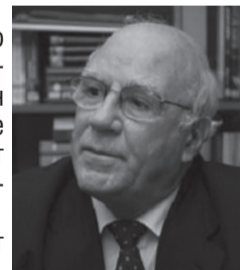
Копнежът за свобода, човешко достойнство и демокрация в българската поезия се превръща в едно гордо знаме и се предава от поколение на поколение. Така например в епичните борби против капитализма и фашизма през 20-ти и 40-те години на XX в. десетки поети дават личен пример не само с участието си, но и с безсмъртните си песни, с които окуражават своя народ и най-вече с това, че смело жертват живота си за това свято дело. Христо Ясанов, Гео Милев, Сергей Румянцев, Никола Вапцаров са само няколко имена на избити от властта поети, които впоследствие се превръщат в идоли в признателната памет на своя народ. Може да се каже, че с това си зверство българските фашисти спечелват незавидната слава на най-жестоки палачи на собствените си поети и предизвикват гнева на цялото човечество.

Успешният поетичен марафон, започнат в началото на XX в. от най-ярките звезди на българското художествено слово като П. Яворов, Николай Лилиев, Димчо Дебелянов, Елисавета Багряна, Хр. Смирненски, Никола Фурнаджиев, Атанас Далчев и др., през годините на социализма (1944–1989) бе продължен достойно от талантливите автори Блага Димитрова, Павел Матев, Станка Пенчева, Любомир Левчев и др., които разгласиха слава-та на българското поетично слово из це-

лия свят. Те по безспорно най-убедителен начин доказаха, че то е неразделна част от световното поетично слово.

Настоящият сборник „Съвременна българска поезия“ се явява продължение на „Антология на българската поезия от 60-те години на XIX век до днес“, състояща се от два тома по 664 страници (биллингва, на български и турски език). Представените автори са само част от ония поети, които умело продължават патриотичната, революционната, демократичната и хуманистичната традиция на своите предшественици. Той е съставен с цел да даде най-обща представа за състоянието на българската поезия днес. Всички автори и техните стихотворения, включени в книгата, през последните години бяха представени в турските литературни списания: „Берфин бахар“, „Джумхуриет китап“, „Елиз едебият“, „Синджан истасйону“, „Пътека“, „Яба едебият“ и „Ясяк мейве“. Изказвам дълбока благодарност за любезността и отзивчивостта на техните чудесни издатели.

А на любителите на поетичното слово пожелавам незабравими часове във вълшебния свят на съвременната българска поезия.

Айтен Мутлу

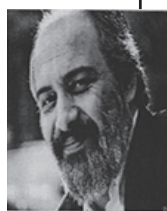

ЛЮБОВ

сутрин, когато се събудиш до мен,
птиците рисуват гласа ти
върху крилете си,
нощният дъжд спира,
улиците се спускат към деня
ти усмихнеш ли се,
пазари се образуват в очите ти,
едно дете изгубва майка си
и я намира в твоето лице
докато си говорим,
пътниците са вече по домовете си,
в светлини се къпят всички кораби,
месечината слиза долу в морето
рибите приготвят ракиената маса,

докосна ли ти лицето,
очите ми се напълват
и навсякъде по света
жените започват да пеят
една нова песен

Енис Батур

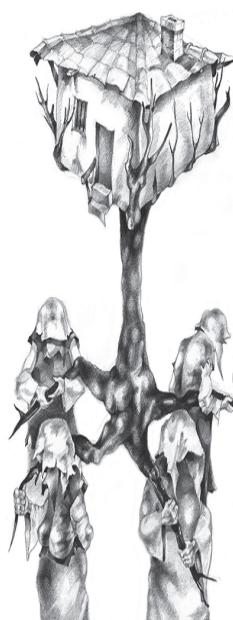

СЛЕДОБЕДНИ ДЪЖДОВЕ

„Този жълтия серт тютюн
за теб го заделих: за теб обелих
кората на домата, за теб
го нарязвах и посолих.“

„За теб опитомих животното вътре
в мен; в пружина, в свредел превърнах
тялото си за теб. Този аромат, тази жар,
това безумно желание е заради твоя глад.“

„Тази година земята се насити с вода, но
аз не ти се наситих – продължава да си
говори жената наум. – Хайде, с гордата
си безнадеждност по лицето спускай се
лудо след кобилата, вътре в мен.“

Метин Дженгиз

XVIII (Притча за гласа)

гласове се дочуваха от планините
долината беше като безпощадно море
а ние с татко галопирахме към гласа
конете ни станаха вир-вода
„намирането на гласа е възможно“,
каза татко,
„като всички останали възможни неща“

денят беше едно цъфтящо цвете
между нас

Енвер Арджан

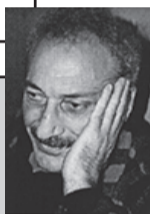
ЩОМ

щом те докосна
нощта спира своя ход
започвам чрез косите ти
да разгадавам деня
допра ли лицето си до твоето
времето започва да куца
в тези тесни стаи
аз съм безверник, а ти – вярваща

езикът ми щом те докосне
всички думи се съживяват

Вейсел Чолак

КЪРВЕНЕ

Мъката на пустинята, изгубила пясъка си
е по-важна от земетръса на една мечта
всеки гърмеж на оръжието е радост за смъртта
фактът, че знам това, разклаща морето
на моята душа.

Не може разумно да се възползва от лицето си
и от разсеяността си моята любима,
през бинокъла на не един ловец се вижда
натрупания като планина страх на елена
и всичката му кръв, криещца се в нея
плодовитата болка в нейната главна вена
се огорчава от небето, изгубило своето време.

Страстта е научил от тишината
от веселите забавления с раздялата
заразила песните със своята любов
като чуе думата „камък“ като стъкло се чуи
това е един вид болка в окото.
Когато допре до устата ми
устните си с боров мирис
снегът спира, в подмолите на водата
разцъфва цвете. Кървене ли е това,
че си спомням непрекъснато за нея?

Където и да ме пипнете,
усещам болка с розов вкус.

Чигдем Сезер

ЧИНАРЪТ И ДЕТЕТО

бродирайки сърцето си
в едно недописано стихотворение
влязохте като усмихната роза
върху устните на мрака
... едно дете плачеше
търсейки своя глас

нарисувани макове ли бяхте вие
в най-тихото кътче на зората
сърцето ви е придобило
цвета на обидените думи

скроихте тюла на самотите
очите ви бяха като две звезди
паднали в течаща вода
в огненочервената пазва на сезона
пролетта развяваше своя воал
ръцете ви бяха въглени
подпалвачи радостта
с огньовете навлязохте
в тази северна страна
... един чинар дишаше
като плач, разливащ се
върху всеки изгубен ден

Селахаттин Йолгиден

ХАЗНА

разделих се на хиляди парчета
и проникнах вътре.
вчерашният ден, който се помни подробно,
излезе и си отиде подир мен
оставяйки следи по тялото ми.
чистите води се замътиха от моя поглед
замътих се и аз
и се отказах вече от надеждата,
че ще мога да видя оная звезда.
всеки следващ ден е предишен спрямо
последващия, същата верижност.
хазната е в тебе, ми казаха гадателите
и го повториха цяла нощ,
отвори ми душата, но нищо не намерих.
през цялата нощ в едно клатещо се кресло
говорих за себе си на отсрещния „аз“.
очите ми изгоряха от вика
на един паметник прокълнат.
идоли изработих от пръст
създадох си приятели в една едничка стая
построих градове от жълт пясък,
които можеха да се събарят с едно духане.

ти беше красива, през цялото лято очите ти
светеха като звездите на съдбата
в недописаните мои книги.
изкатерих се по едни стъквени стълби,
насочени към небесния път,
може би това беше Възнесение?
разбери ме, бях в окаяно състояние
само теб жадуваше всичко в мен!

Хилми Хашал

ДИМЕН ГЛАС

Опознах любовта от всички страни
страх вали над времето прегоряло
слънца ваят над смахнатото земно кълбо
ваят лъжи над обезумялата истина
аз вярвам, че в живеца на мига
гори животът
вярвам в поезията, както вярвам в Тангра
аз по своему разбирам чудото Любов
оскъбеността ми е от сто скърби
ослепен съм от сляпа безпомощност
над сърцето ми вали киселинен дъжд
не виждам, езикът ми е
тайната на тайните
и мълча като центъра на дима
видя ли капки сън върху белия лист
аз по своему усещам дъха на поезията
вкамениявам се пред съскащите пламъци
пожарът може мигом да опустоши всичко
но остават завинаги саждите от словата
и това е онзи пламък – безначален и вечен,
който предвещава подпалването на мига,
бъдещето вали над пепелта на вчера
според мен вие сте виновниците за тази Любов

Хюсеин Ферхад

РОВЕНЕ В ПЕПЕЛТА

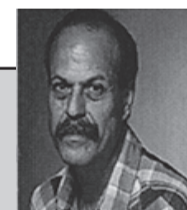
Душата ми се нуждае от една луда смелост
вратите ми са заключени от невидима ръка
не от притеснение е тази признателност,
безпомощен съм, за да ти кажа, че те обичам.

Ням съм.

Като врабче, което е забравило да лети,
крива си крилата в пазвата,
схващам се пред твоите женствени черти
и просто не мога да кажа, че те обичам.

Ням съм.

Рони Маргълис

ЗАДНА МАЧТА

Аз винаги съм искал обикновени неща:
да пия различни напитки;
да скитам по далечните пристанища;
да знам разликата между
стрелката и пилона;
сам да направлявам платноходка;
да спечеля за миг страшно много пари
и да ги загубя само за една нощ;
жените, които други харесват веднага,
аз да обичам много и по-различно.
Най-вече безумно да обичам Елза
и всяка заран при нея да се връщам.
Знам, че не стана.
Защото всичко казано противоречи на Елза.
Трябваше да направя избор. И аз избрах.
Може би на старини ще го преоценя,
но засега не се съмнявам в този избор.
А най-интересното в този разказ е това, че аз
никога не съм се катерил на задната мачта
и да ми се удаде такава възможност
някой ден,
на слизане аз едва ли ще мога
да се върна при Елза.

Превод Ахмет Емин Атасой

Земята на бесарабските поети

Пламен Щерев

Нико Стоянов

*Умират къщичките бели,
а редом пролетта бучи
и залезите стинат цели
там в стъклените им очи.*

*Умират също като хора,
в степта зелена на Буджак
и ето, там и тука – дворът
е станал вече буренак.*

*А бяха къщи звънкогласни,
със здрави корени в пръстта,
сега душите им изгасват
с въздишка тиха през нощта.*

*Умрелите не се завръщат.
Печалната луна пъщи.
Умират бащините къщи,
тъй както нашите бащи.*

Това е вторият ни велопоход по местата на българските бесарабски поети. Този път подтик за пътуването в централната част на някогашното Българско Въдворение даде призивът на младежкия клуб „Актив“ (Одеса) за събор на български велодружини от селата на няколко района в Одеска област. Мястото на срещата – село Бабата, родина на патриарха на бесарабската българска поезия Петър Булак-Вълканов.

Минахме през впечатляващото със своята архитектура и прибраност село Нови Троян и поехме към Александровския манастир. Той ни посрещна с новия си величествен храм, който придаваше на опалените от августовските горещини степни простори библейски облик. Оказа се, че тук се пази камъка със следата от стъпалото на ангела, видян от жителите на селото преди 80 години. Прекръстихме се и като се разхладохме с изворна вода от поставения до вратата купел, се запътихме през четиридесетградусовата пещ по височината към Дмитровка. Оттам след кратка почивка свърнахме към Нова Ивановка, което ни срещна с просторното си водохранилище. Това е селото на забележителния поет Нико Стоянов. Предупредиха ни, че ако българското знаме не е на покрива, а на металната ограда, значи Нико е в България. На оградата беше. Това не ни смути и ние се разположихме по цигански пред портата.

Наобиколиха ни местни жители, появи се вино, мезета, сирене и домати, завъртяха се приказки за старите времена... Вечерта ни завари на път – решихме да направим бивака си редом с няколко стада овце. Овчарите бяха словоохотливи, разтоваряхме до късно, но станахме с изгрева. Пред нас беше село Главани, след което ни очакваше Задунаевка. Благодарение на Христо Ботев това село здраво е вкоренено в паметта на бесарабските българи. Във всяко село ние се интересувахме от две неща – църквата и музея. В музея на Задунаевка – оформен стилно, с размах и мисъл, ни посрещна уредничката – светлокосо момиче, което се стесняваше от лошия си български език и рядко се намесваше, докато ние с домакиня коментирахме случки, събития, документите и експонатите. Разпитахме ги как да продължим нататък и излязохме в разпаления въздух. Очакваше ни надупчен път, от който лъхаше горещина като от нажежен тиган, но ние мъжествено завъртяхме педалите към Бабата, където се стичаше събора на българските младежи. По едно време се зачу боботене на мотор и иззад хълма изскочи мотоциклет с кош – изпитано съветско возило, накачулено с банда развеселени младежи. Като ни видяха как въртим педалите в маранята, те първоначално се стреснаха, но като разбраха кои сме, ни поведоха по речната дига. Отпред мержелееше истински оазис – Овчарският баир, една седлообразна височина с гористи склонове, а в средата имаше райска поляна с истински бликащ студен извор.

За пръв път пристъвах на подобна масова среща на бесарабските българи. И многостъпаловите гостии, и деликатното използване на българския език и символика, и всевъзможните обичаи, песни, стихове, ритуали – в тази комшийско-семеина атмосфера беше много приятно, чувствахме се свободно и леко – нито сянка от вулгарността на площадните купони, без лицемерно-отчетния патос на корпоративните вечеринки, без гръмогласието на селските запои. И без принудителна организираност. Поне три пъти се подреждаше богатата чобанска маса с характерните гозби на българската кухня; изпразниха се няколко бъчонки домашен квас, разливаше се вино, а момичетата в народни носии – скромни, достолепни и красиви – демонстрираха истинска наша шетня. Победителите бяха обявени на другия ден – командата от село Ташбунар, едно от образцовите села по съветско време. После започна тъжната част – прощаването, а ние останахме още една нощ на това забележително място. На следващата сутрин ягнахме металните си кончета и отново през Задунаевка, Нова Ивановка, Дмитровка и Нови Троян потеглихме обратно. Преспяхме в покрайнините на Чадър Лунга, минахме набързо през разхвърляния пазар на другата сутрин и за седем дни се уверихме колко по-добре е уреден Тараклия. Пътем се отбихме в Кортен – родното село на поета Георги Барбаров. Кортен навярно е най-писателското село в Бесарабия – освен историка Новаков, поета Барбаров, оттам се появи П. Люленов със своите ежегодни дебели романи за живота на местните хора, събитията и вълненията на новото поколение. Посетихме и Д. Гургуров – ентузиаст, създател на местния краеведчески музей. На чаша вино се порадвахме на факта, че нашите младежки патриотични акции вече имат развитие в днешните поколения, на което бяхме свидетели в село Бабата. Предстоеше ни щурм на Кортенския баир по посока Тараклия. А по план след месец ни очакваха Родопите, където се е зародила най-древната цивилизация на земята. Искахме да минем през вълшебната планина преди организираните „туристи“ да нахлуят там. Очаквахме ни вълнения и радостни срещи.

Пред дома на Нико Стоянов

По пътя

В Кортен

Към Александровския манастир